

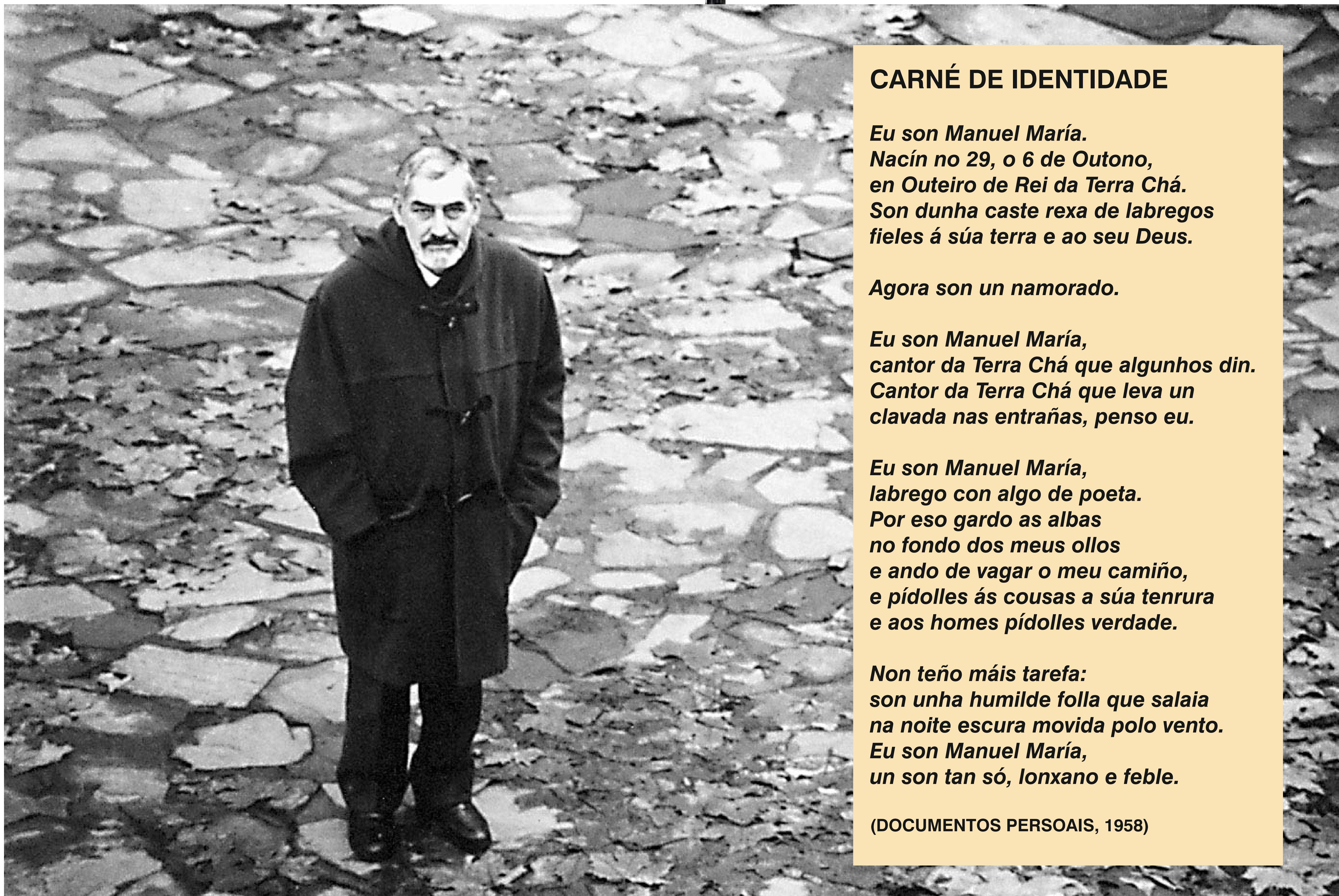
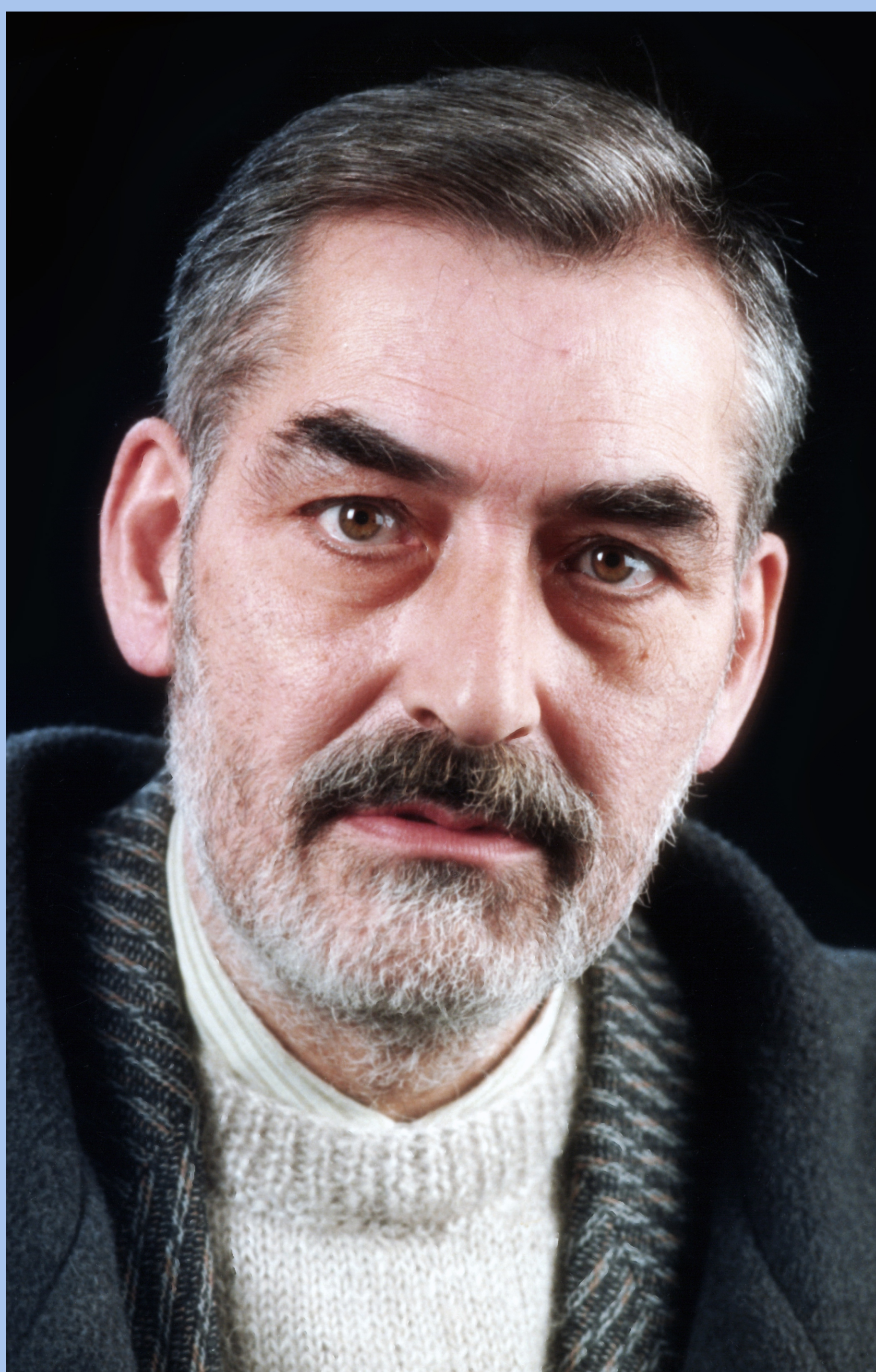
Manuel María

poeta da terra

Este ano 2016 dedícaselle o Día das Letras Galegas a Manuel María, un dos escritores máis prolíficos, activos e comprometidos dos últimos tempos. Publicou máis de cincuenta libros de poesía, máis dun milleiro de artigos xornalísticos, trinta ensaios, quince obras narrativas, e vinte pezas teatrais; ademais ten moitas obras aínda inéditas.

Toda a súa obra reflicte o seu amor ao país, Galiza; á súa terra, a Terra Chá; á súa compañeira, Saleta; á natureza, á xente, ás cousas cotiáns... Dedicoulle unha especial atención aos nenos e nenas con poemarios, contos, obriñas teatrais... Moitos dos seus traballos foron traducidos a outros idiomas: catalán, euskera, castelán, inglés, ruso, bretón ...

Con esta exposición queremos homenaxear a Manuel María e contribuír a dar a coñecer a súa vida e a súa obra.

CARNÉ DE IDENTIDADE

*Eu son Manuel María.
Nacín no 29, o 6 de Outono,
en Outeiro de Rei da Terra Chá.
Son dunha caste rexa de labregos
fieles á súa terra e ao seu Deus.*

Agora son un namorado.

*Eu son Manuel María,
cantor da Terra Chá que algunhos din.
Cantor da Terra Chá que leva un
clavada nas entrañas, penso eu.*

*Eu son Manuel María,
labrego con algo de poeta.
Por eso gardo as albas
no fondo dos meus ollos
e ando de vagar o meu camiño,
e pídolles ás cousas a súa tenrura
e aos homes pídolles verdade.*

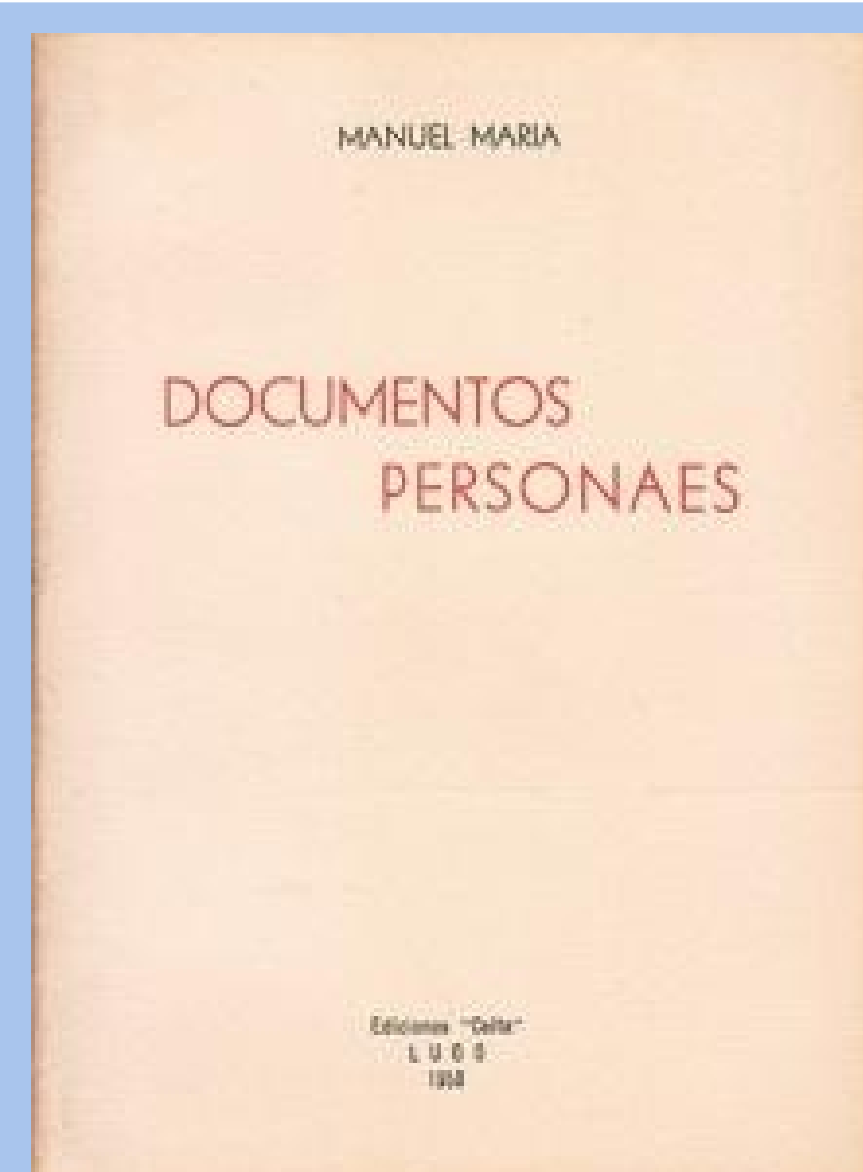
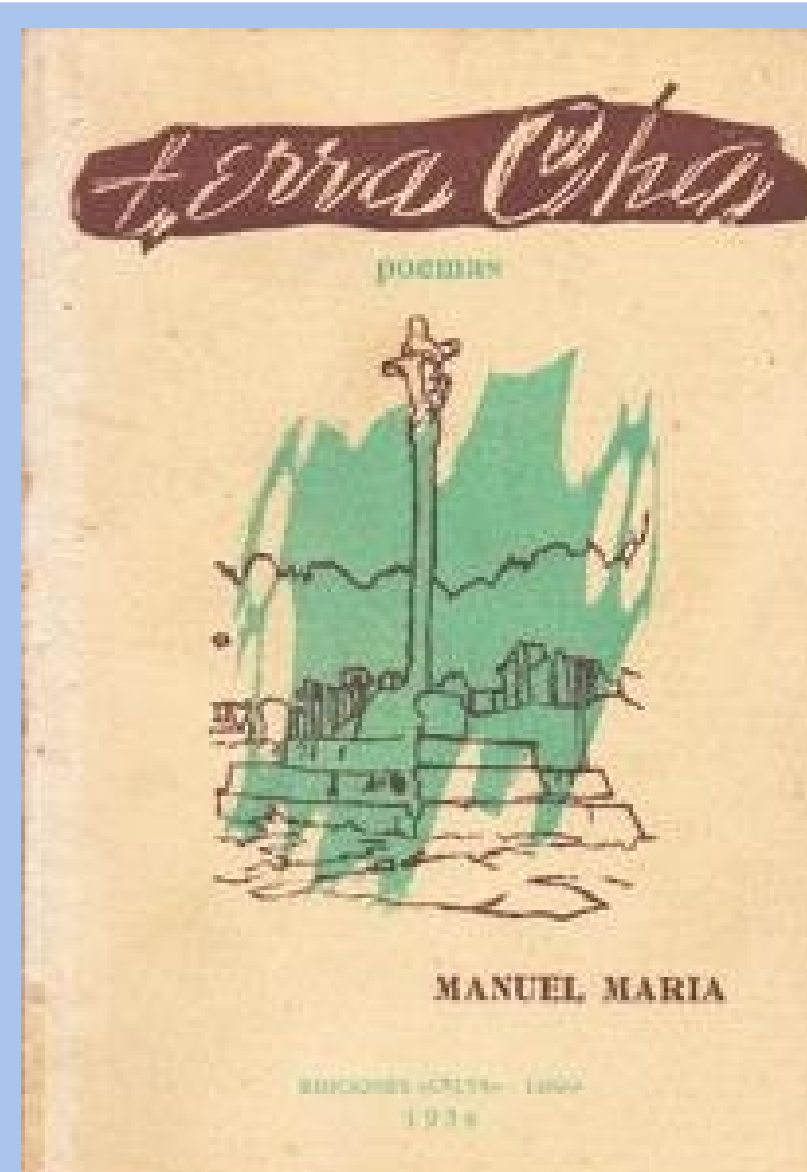
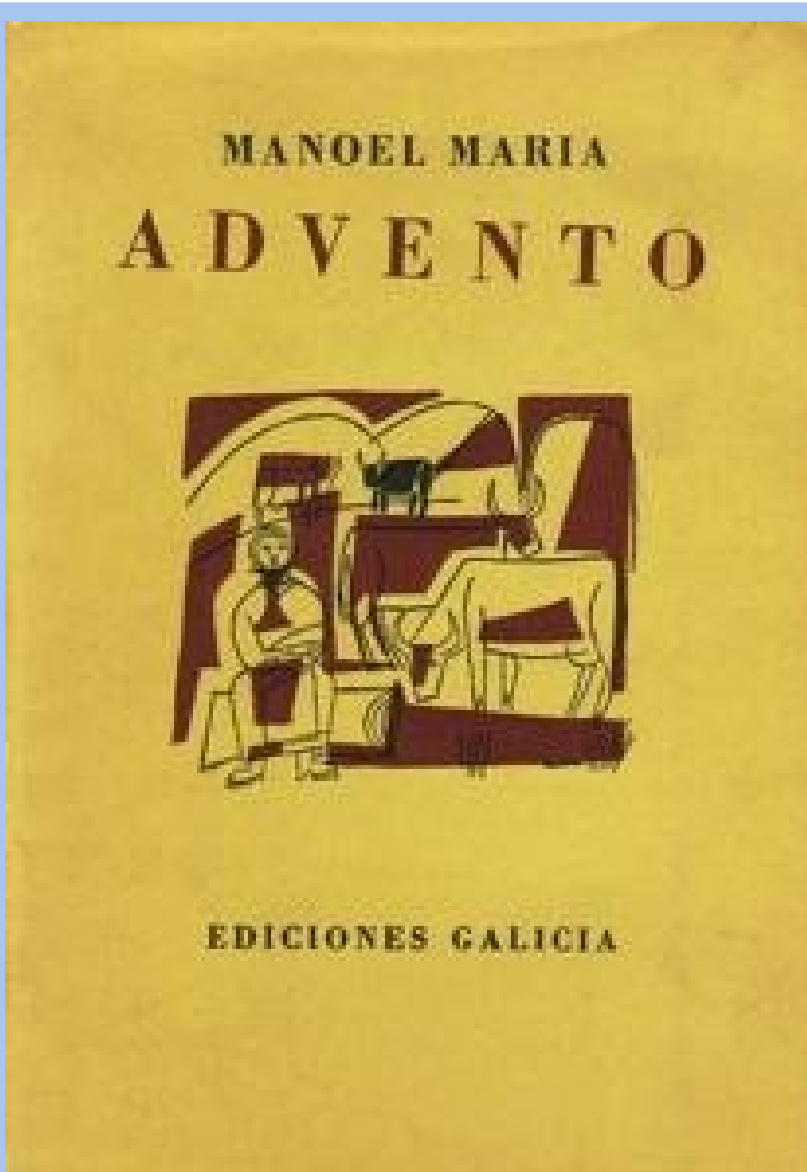
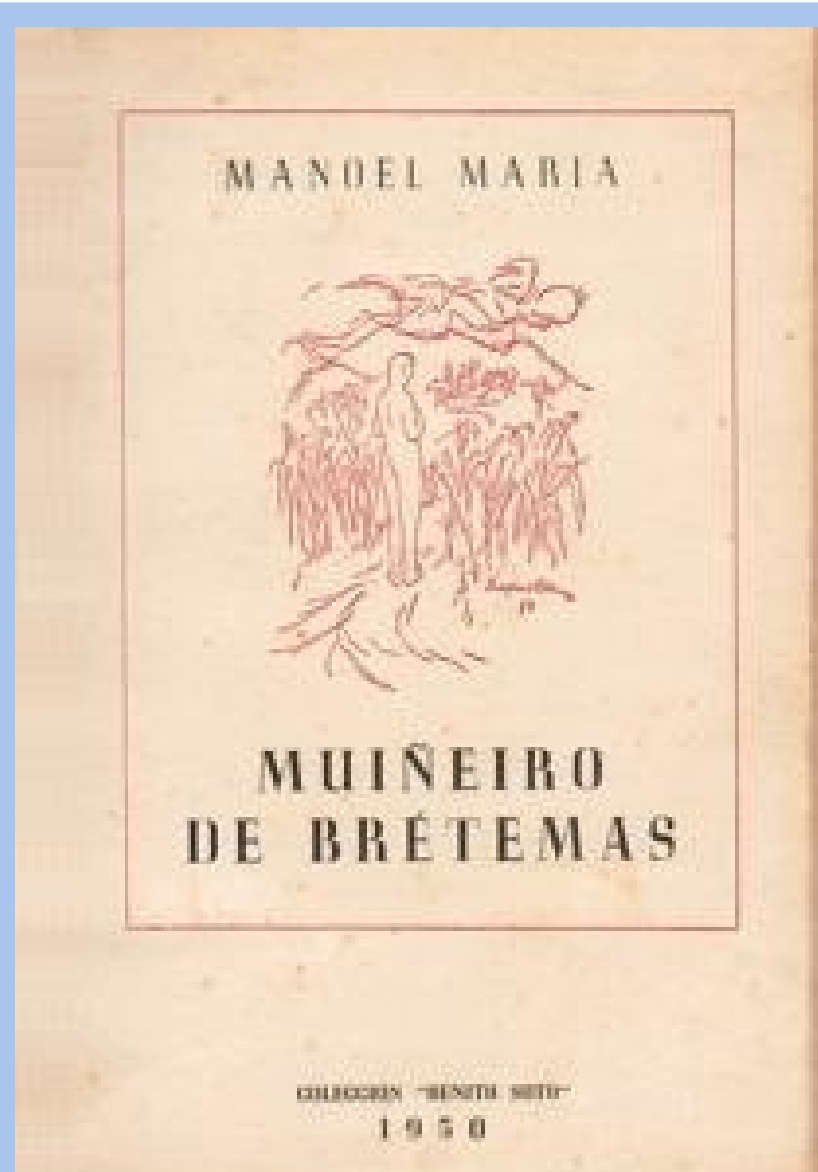
*Non teño máis tarefa:
son unha humilde folia que salaia
na noite escura movida polo vento.
Eu son Manuel María,
un son tan só, lonxano e feble.*

(DOCUMENTOS PERSOAIS, 1958)

“... Dicar Manuel María é dicir honestidade, congruencia, xenerosidade, tolerancia, bondade, sabedoría, autenticidade, firmeza, exemplaridade,...; dicir Manuel María é dicir compromiso coa dor, coa anguria, co sufrimento das nosas xentes, labregos, mariñeiros, obreiros emigrantes...; dicir Manuel María é dicir Outeiro de Rei, Terra Cha, Galiza, nacións oprimidas do mundo...; dicir Manuel María é dicir vento, carpaza, castiñeiro, río, suco, fouce, sementeira, terra, carballo...; dicir Manuel María é dicir paixón, amor e fidelidade a Galiza, centro, móbil, eixo e razón de ser dos seus traballos e dos seus días”.

CAMILO GÓMEZ TORRES “MANUEL MARÍA: OS TRABALLOS E OS DÍAS”, 2001

Manuel María na homenaxe a Cabanillas no 25 aniversario da súa morte. Cambados, 1984.

Manuel María

poeta da terra

BIOGRAFÍA

Casa de Hortas, casa natal do poeta, actualmente sede da Fundación Manuel María.

“... Hai homes que viven unha vida. Algúns, viven moitas vidas. O noso persoeiro pertence ao segundo grupo: o home, o poeta, o narrador, o dramaturgo, o xornalista, o mestre, o divulgador cultural, o político, o procurador dos tribunais, o editor o cidadán, o incansábel peregrino dos camiños da Galiza e do mundo... son un a un e todos xuntos Manuel María. Os máis notábeis e significativos acontecementos da vida galega nos seus ámbitos social, cultural e político da segunda metade do século XX poden ser contados desde o mirador da súa traxectoria vital...”

CAMILO GÓMEZ TORRES “MANUEL MARÍA: OS TRABALLOS E OS DÍAS”, 2001

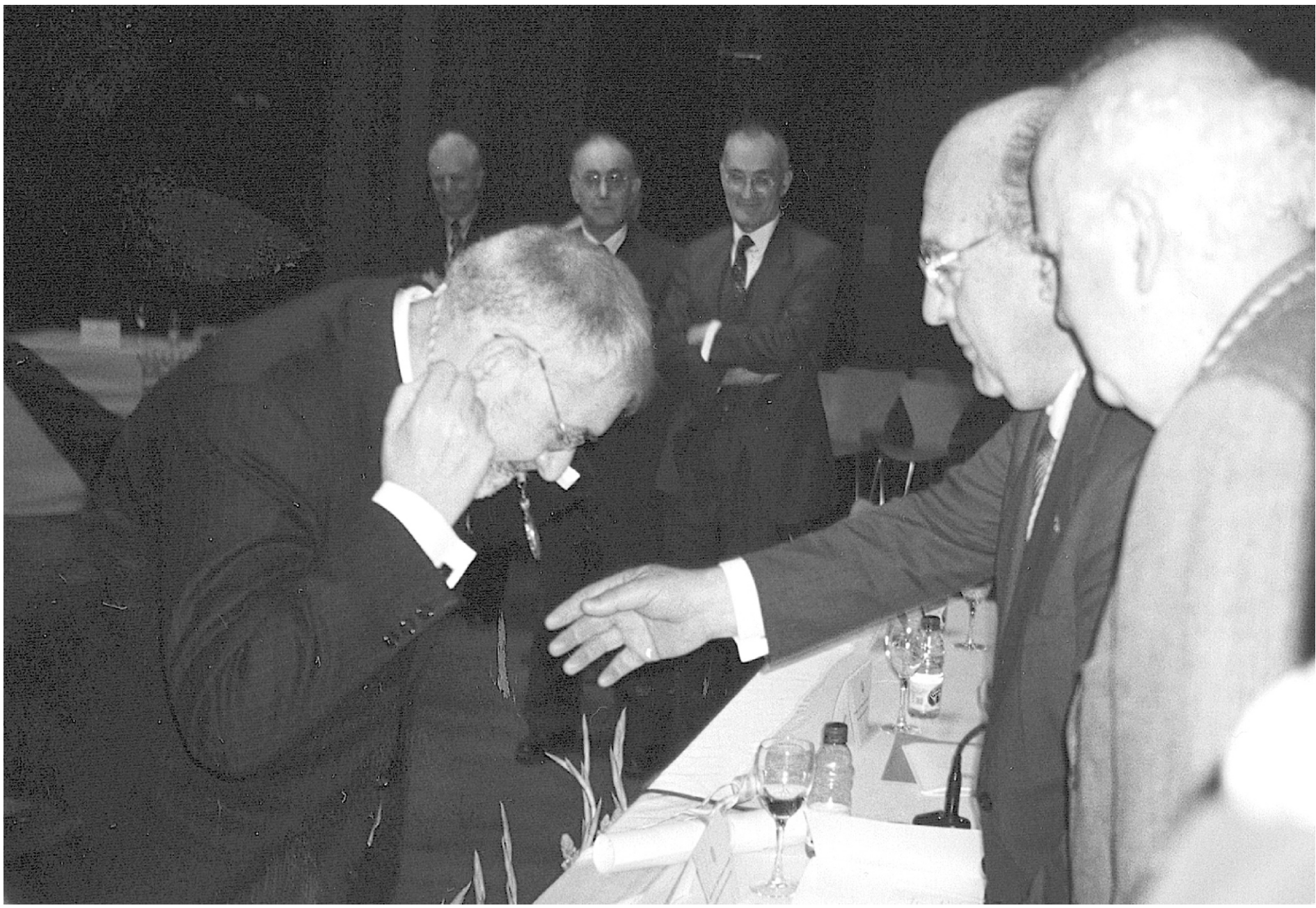
No faladoiro do café Méndez Núñez (Lugo, 1955).

Na librería Xistral con Ernesto Cardenal.

Con Saramago, 1989.

Na cerimonia de entrada na Real Academia Galega.

Manuel María Fernández Teixeiro

Nace en Outeiro de Rei da Terra Chá (Lugo) o 6 de outubro de 1929, no seo dunha familia labrega acomodada.

Comeza a escola en Outeiro en plena guerra civil e logo prepara en Rábade o ingreso no Instituto cun mestre que dedica as tardes dos sábados a ler e comentar textos poéticos galegos.

Inicia o Bacharelato no curso 1942-43 no Instituto Masculino de Lugo. Antes de rematar o primeiro curso, en maio de 1943, morre o seu pai e faise cargo da súa educación o seu tío paterno, párroco de San Froilán e profesor de Filosofía no Instituto Feminino. Continúa os estudos como interno nos Maristas e no 1947-48 regresa ao Instituto para rematar o bacharelato.

En 1949, con só dezanove anos, pronuncia a súa primeira conferencia no Círculo das Artes de Lugo. Intégrase no faladoiro do café Méndez Núñez, convidado polo poeta Luis Pimentel, na que participan tamén Ánxel Xohán, Ánxel Fole, Ramón Piñeiro, Aquilino Iglesia Alvariño, Álvaro Cunqueiro ou Carballo Calero. Convértese en editor da revista Xistral -onde publica os seus primeiros versos en galego-, e escribe o seu primeiro poemario, “Muiñeiro de brétemas”, que sairá ao ano seguinte na colección Benito Soto, de Pontevedra. Matricúlase por libre en Filosofía e Letras na Universidade de Santiago de Compostela, estudos que abandona ao ano seguinte para comezar Dereito (1951).

Fai o servizo militar en Parga e en Compostela, onde coincide con Uxío Novoneyra. Na cidade de Compostela manterá unha grande relación cos intelectuais galeguistas, especialmente con Otero Pedrayo e Carlos Maside cos que participa no faladoiro do café Español.

En 1952 crea a Editorial Xistral en Lugo.

En 1953, xa liberado do servizo militar, inicia os estudos e prácticas de Procurador dos tribunais en Lugo. Publica o seu segundo poemario e gaña o Premio Castelao de Poesía do Centro Galego de Bos Aires. Escribe a primeira redacción de “Terra Chá”.

Arredor de 1954 colabora na revista Alba e coñece a Méndez Ferrín e Bernardino Graña.

En 1956 coñece a Saleta Goi e casan en Lugo tres anos máis tarde. Instálanse en Monforte de Lemos, onde o poeta exercerá a actividade profesional de Procurador ata a súa xubilación.

Entre 1959 e 1963 mantén unha grande relación co grupo de intelectuais de Ourense (Vicente Risco, Otero Pedrayo, Florentino L. Cuevillas...) e asiste ás primeiras reunións para reorganizar o nacionalismo galego. Intensifica a súa creación como poeta, narrador e dramaturgo. Desta época cómpre destacar “Documentos persoas” (1958) e “Mar Maior” (1963).

Nestes tempos comprométese co nacionalismo e percorre o país participando en importantes acontecementos para a cultura galega: a presentación de Raimon e da Nova Canción Galega, a creación da colección de poesía Val de Lemos, a edición de discos en colaboración coa discográfica EDIGSA, a inauguración da Librería Xistral (1970)... e a súa voz é cada vez máis comprometida e combativa: “Versos para un país de minifundios”, “Versos para cantar en feiras e romaxes”, “Remol”, “Canciós do lusco ao fusco”...

En 1970 foi elixido como membro correspondente da Real Academia Galega e en 1975 presentou a súa renuncia nunha carta pública pola ineficacia desta institución en defensa da lingua galega.

Dona a propiedade de Edicións Xistral ao recién creado Frente Cultural da AN-PG, organización da que era un activo militante.

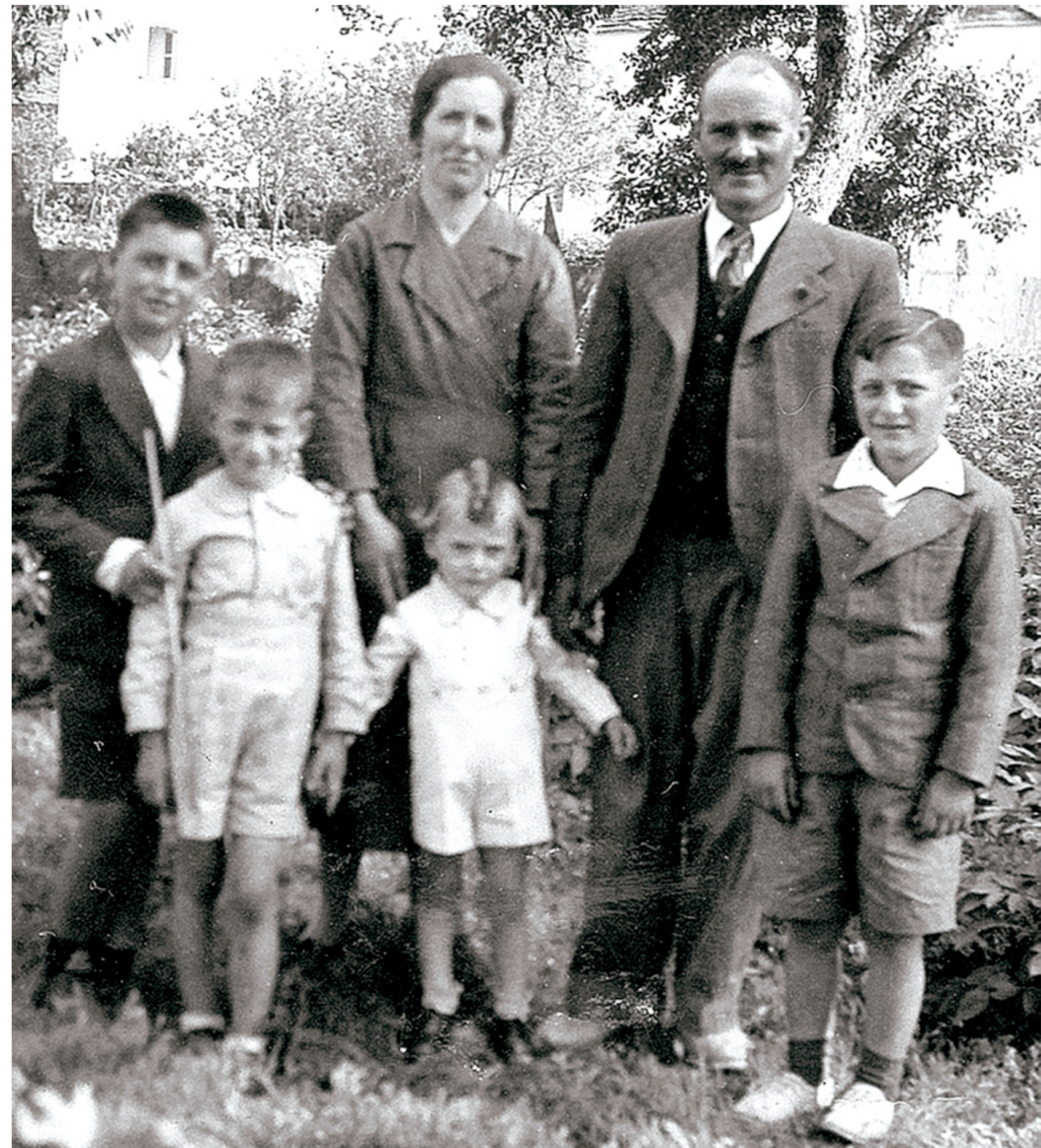
A partir destes anos participa intensamente nas actividades de entidades como a Asociación Socio-Pedagóxica Galega ou a recién creada Asociación de Escritores en Lingua Galega e emprende tamén unha serie de viaxes que o levan a diversas partes de Europa. Recibe numerosas homenaxes, premios e recoñecementos.

En 1998 Manuel María e Saleta trasladan a súa residencia á cidade da Coruña, onde pasa os seus últimos anos e onde manterá unha tertulia no Kirs.

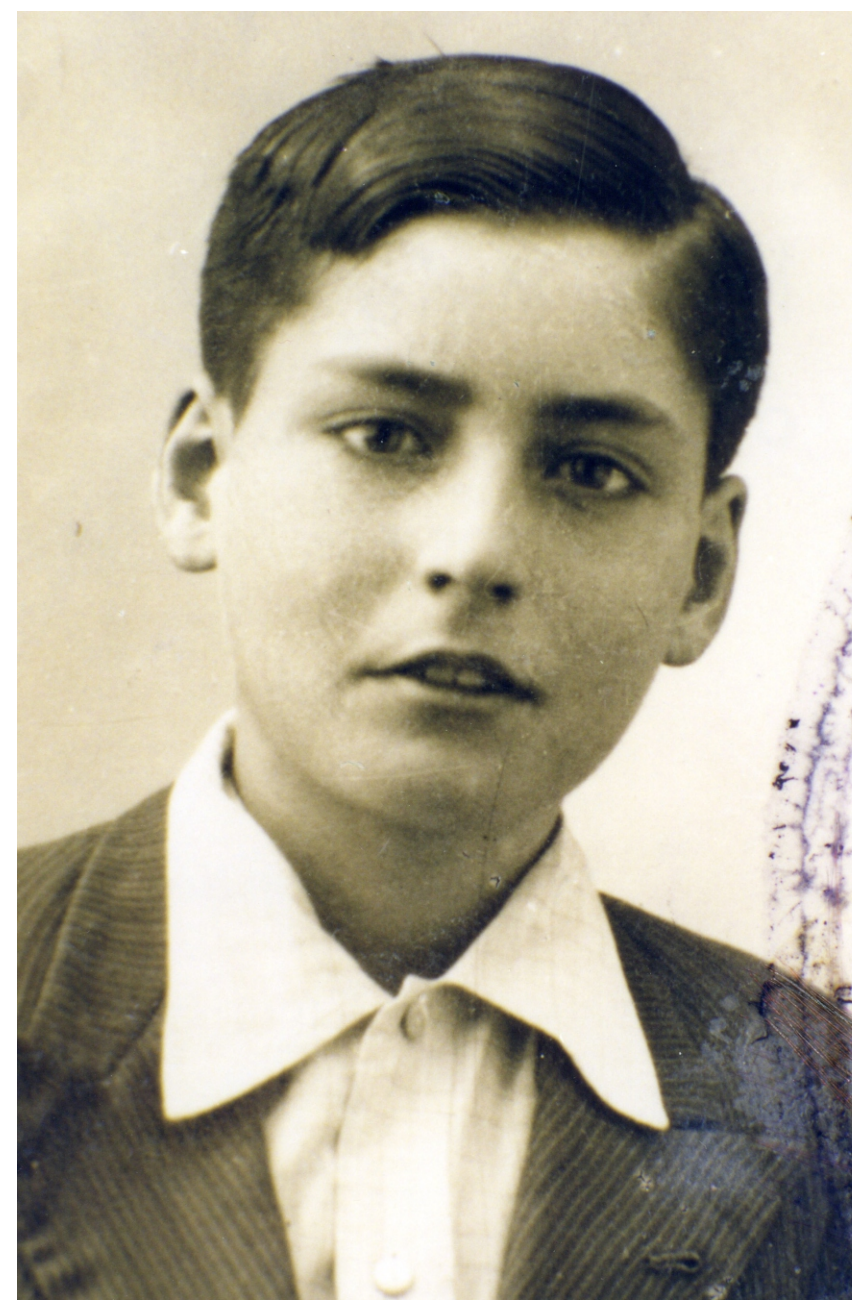
En 2003 ingresa como académico numerario na Real Academia Galega.

O 8 de setembro de 2004 morre na Coruña.

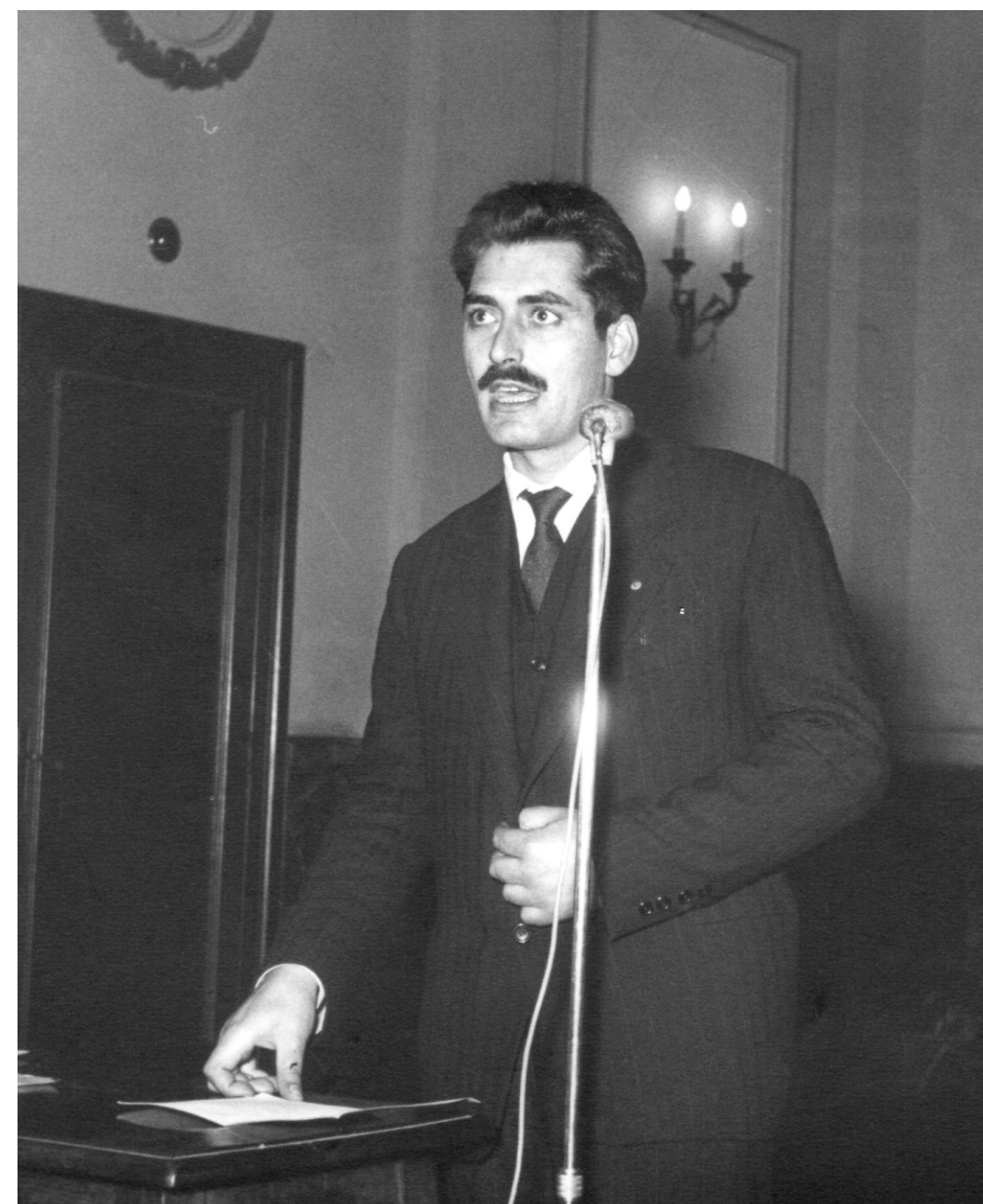
Despois do velorio no Panteón de Galegos Ilustres, o seu corpo foi trasladado a Outeiro de Rei.

Manuel María cos pais e irmáns, 1940.

Aos 11 anos

1950

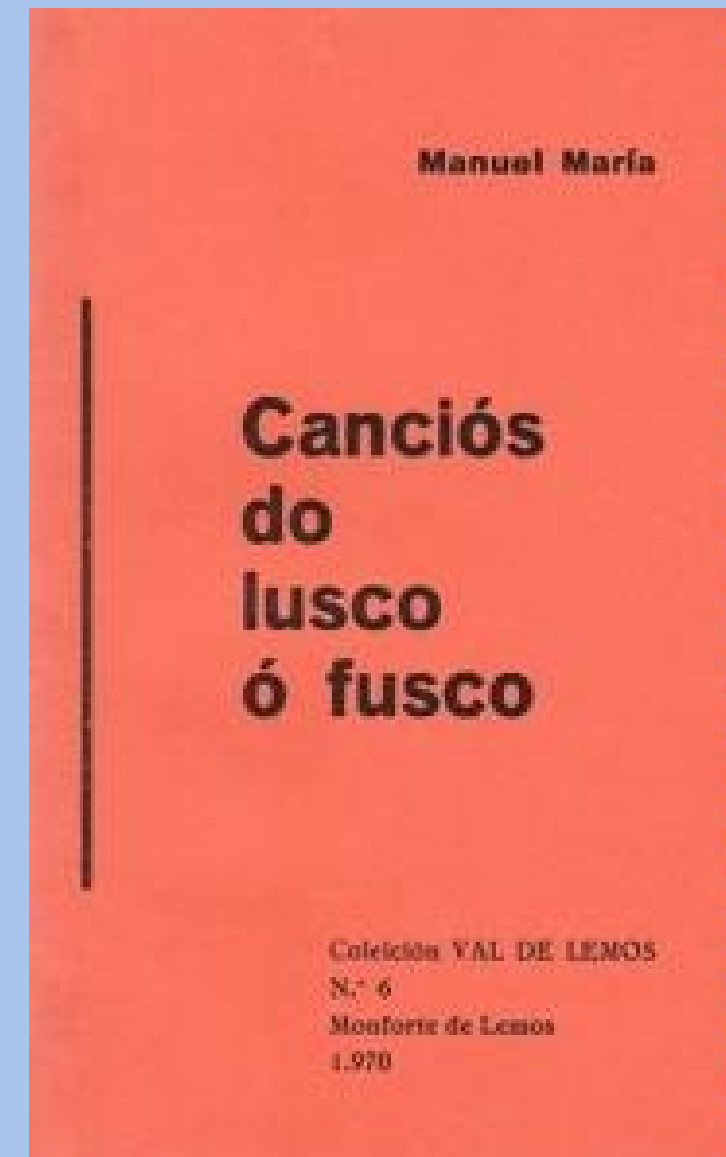
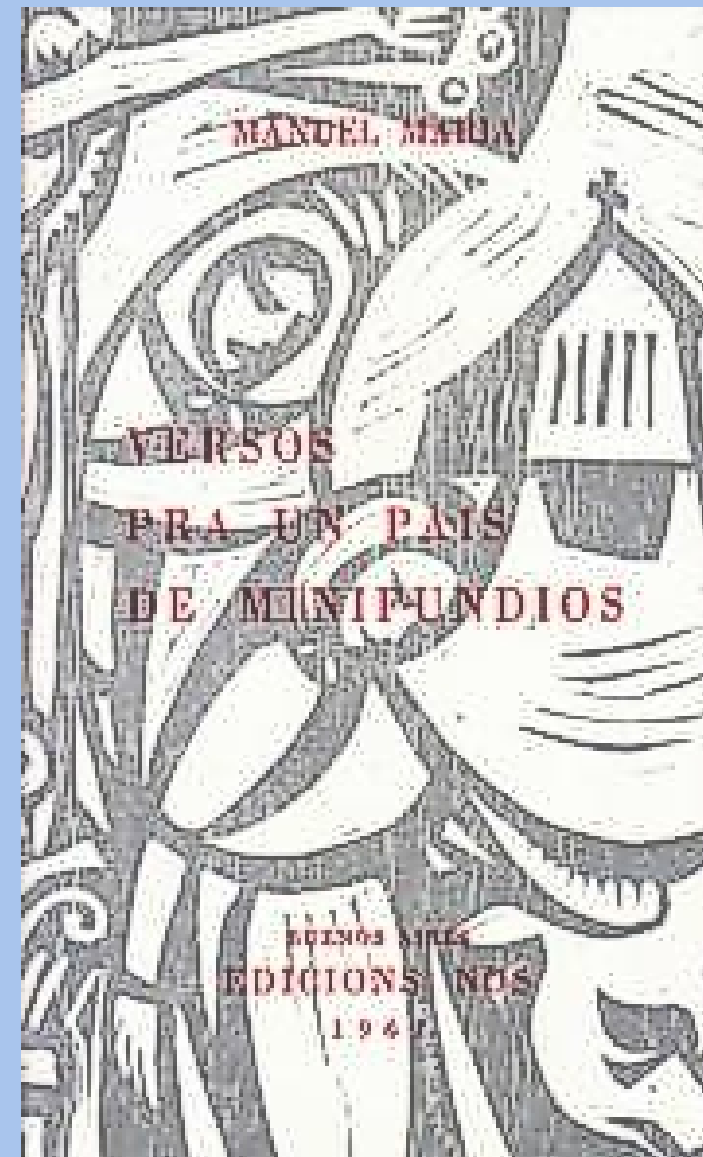
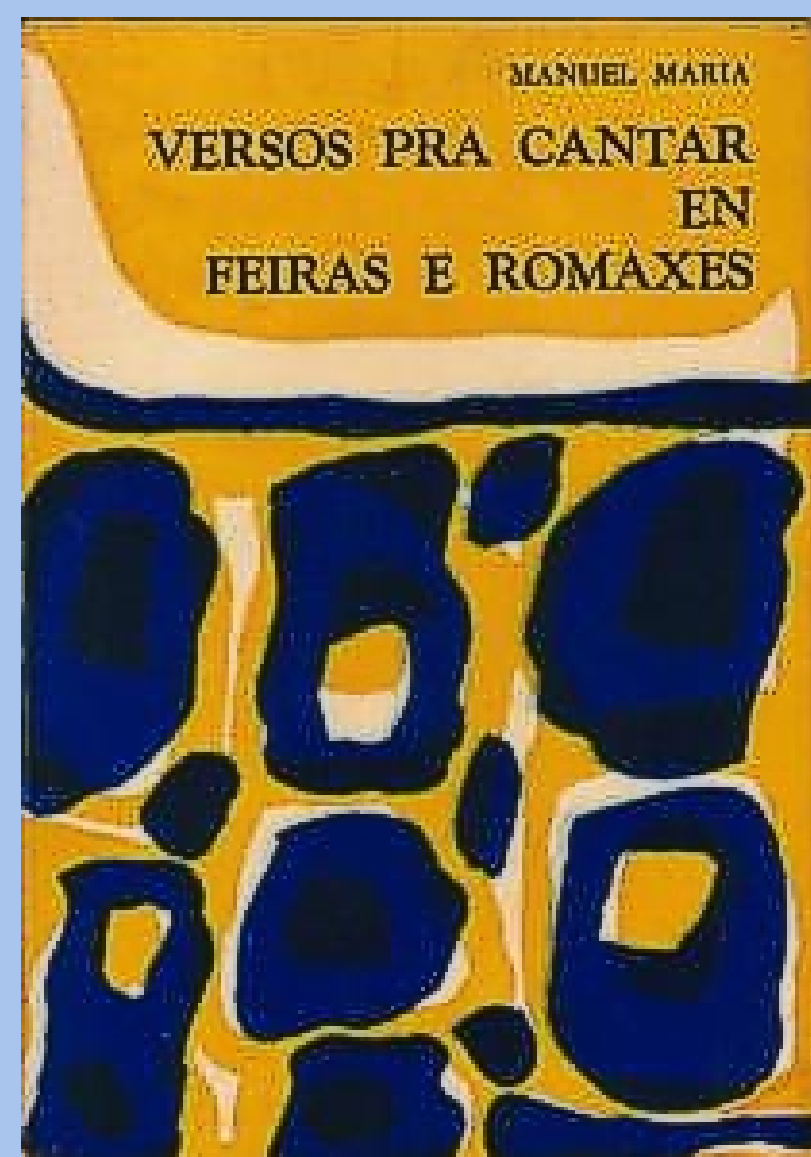
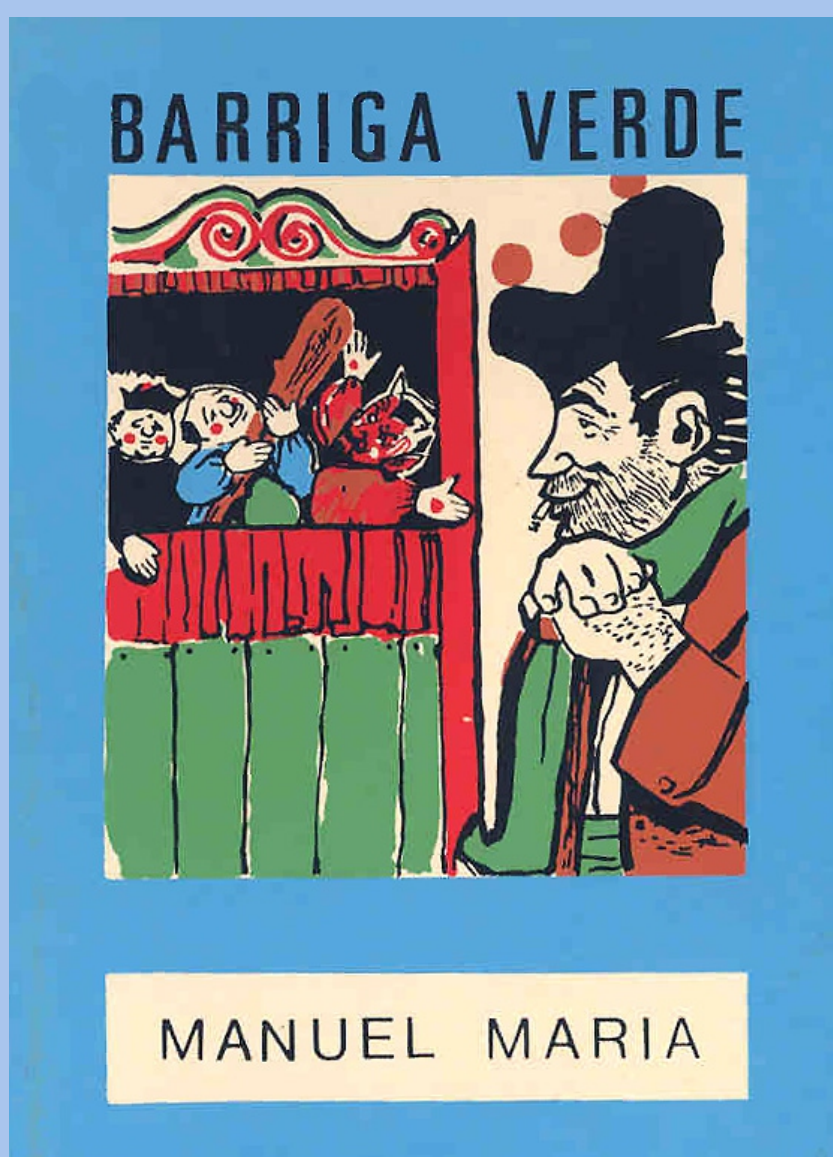
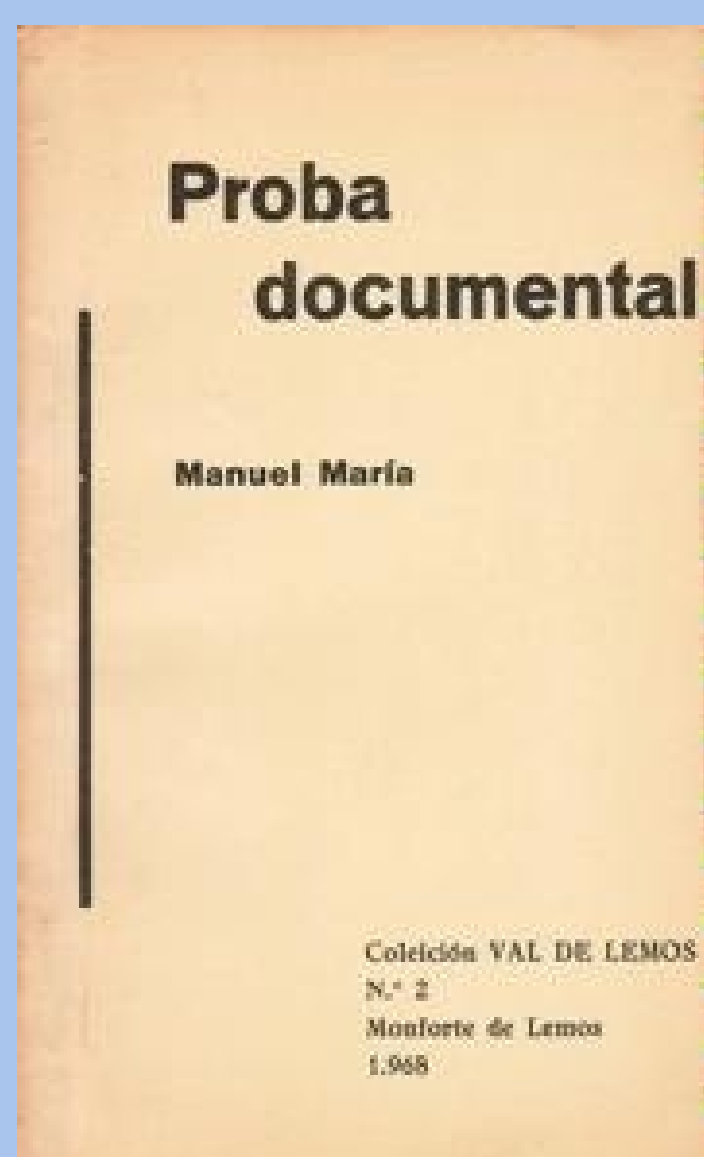
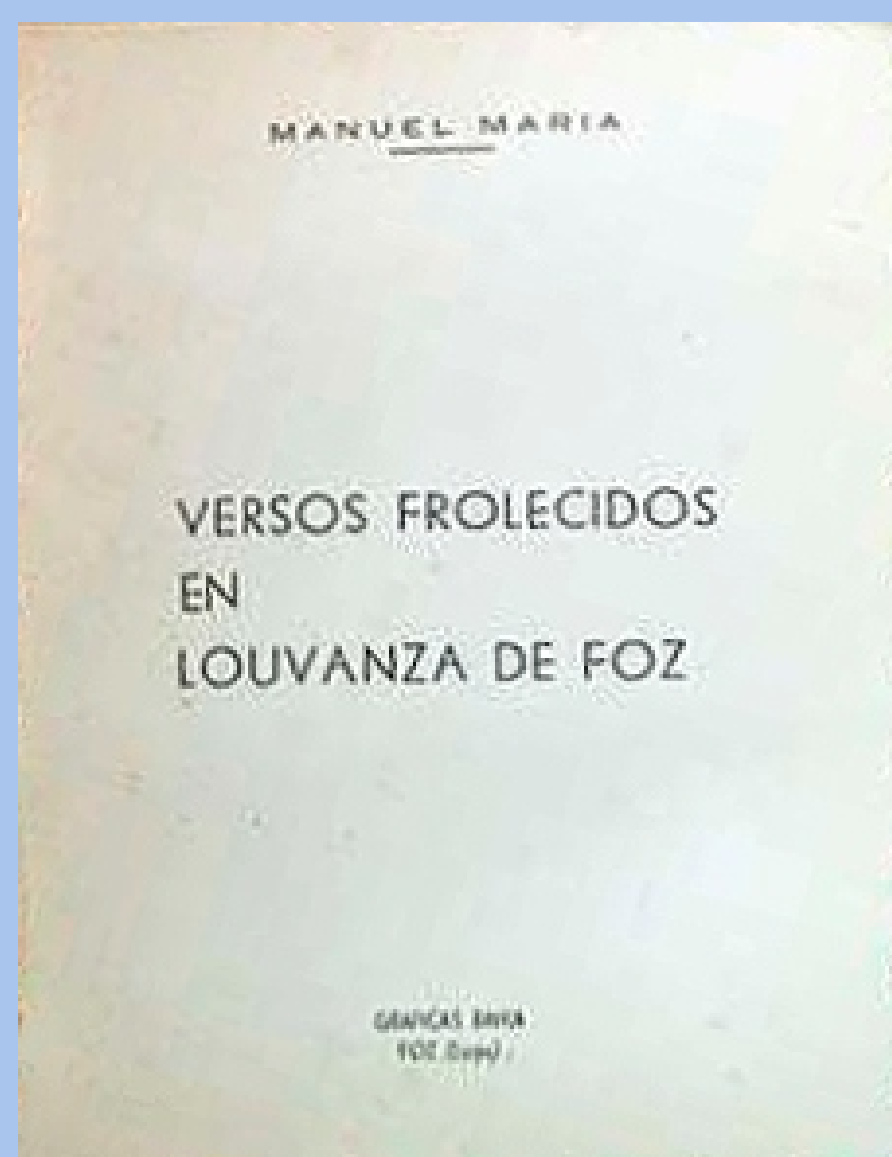
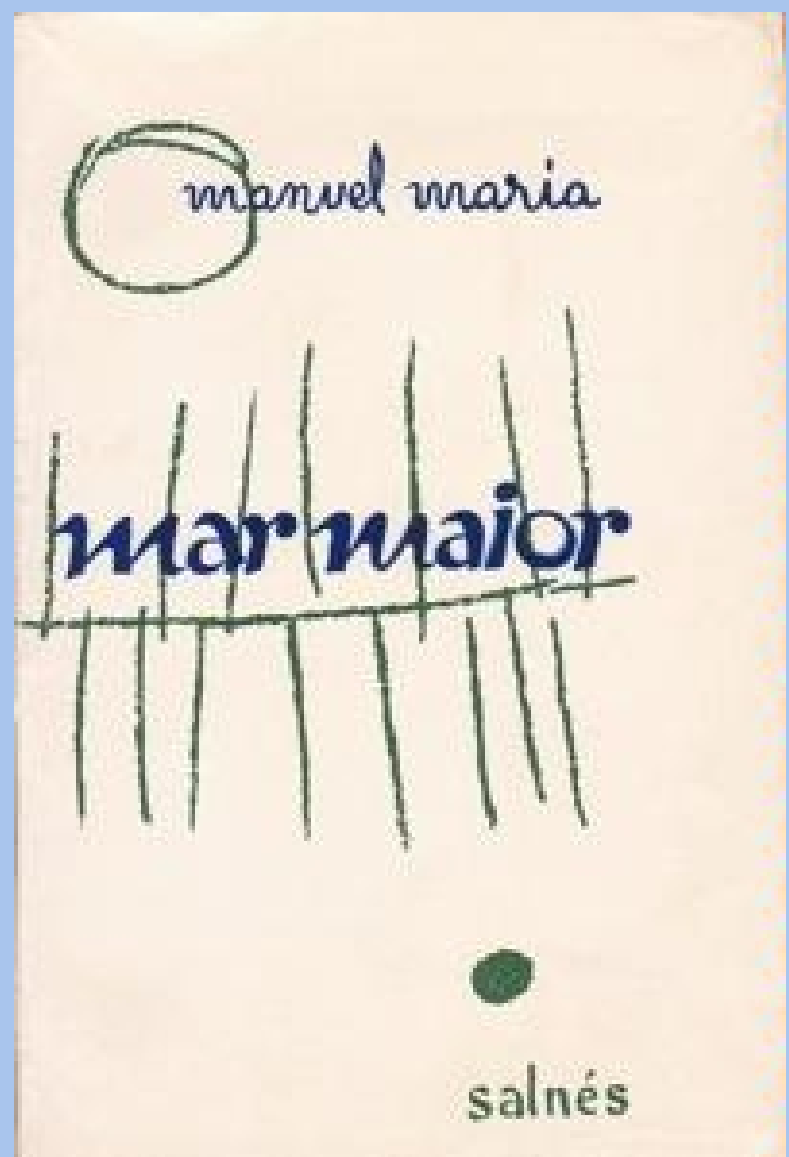
En Compostela con Maside, Uxío Novoneyra...

Debuxo de Carlos Maside, 1953

Diante do monumento a Curros Enríquez (A Coruña).

Manuel María

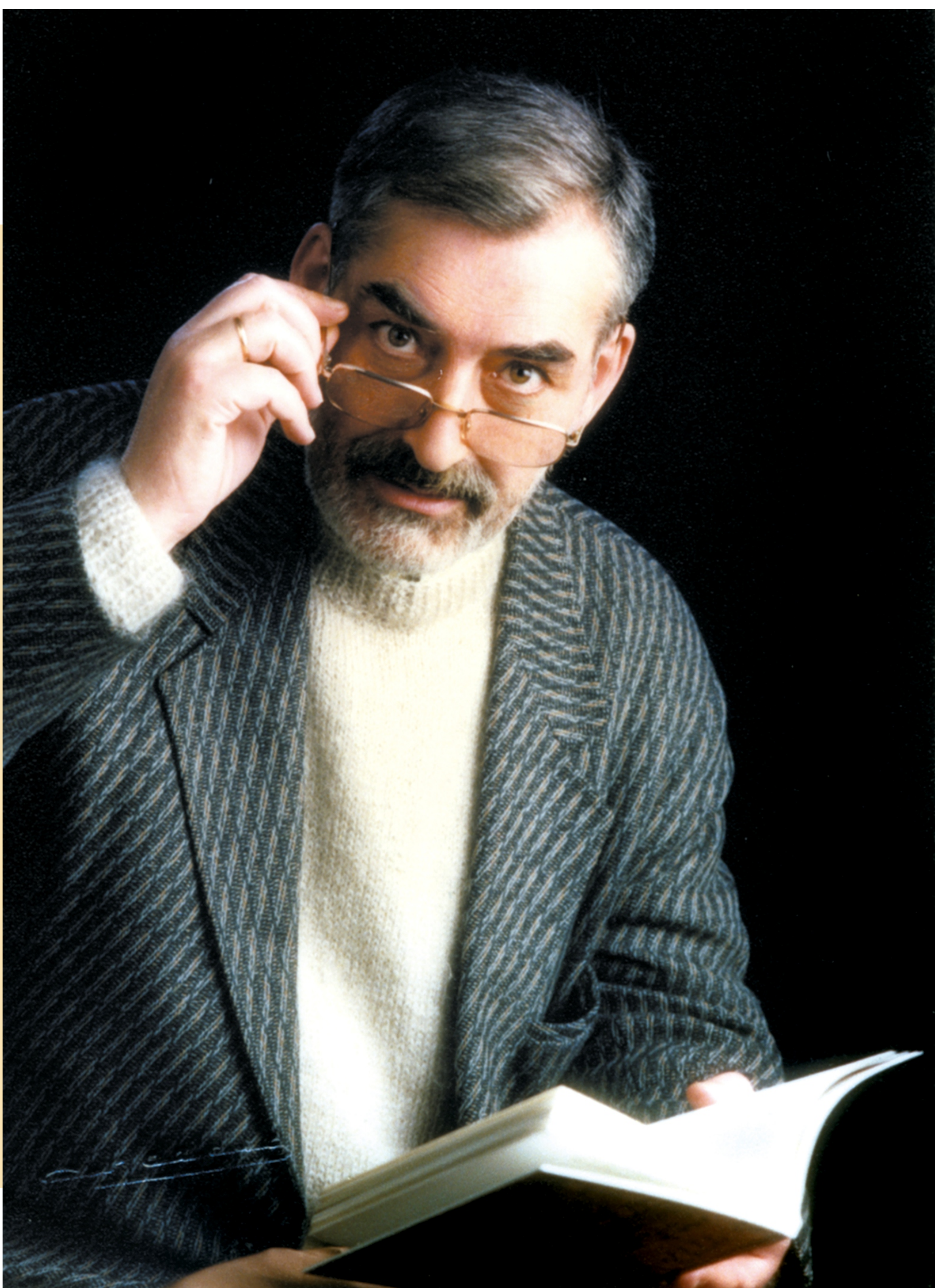
poeta da terra

OBRA

Manuel María é a voz máis caudalosa da segunda metade do século XX. Non houbo persoa nin acontecemento vital importante que non o levase a escribir un poema ou un relato: a súa nai, o seu amor, os amigos e amigas, os acontecementos da actualidade, os problemas da xente e do país, as cousas cotiás... Non houbo xénero literario que Manuel María non cultivase: narrativa, teatro, ensaio, xornalismo... pero sobre todo foi un grande poeta.

“... Escribín por un irrepresible afán de comunicación cos meus semellantes e por gañarlle un mínimo espazo á morte. A palabra falada lévaa o vento. A que se escribe, anque non se lea nunca, permanece viva mentres se conserve no soporte que a contén. Nos anos da adolescencia e a mocidade coidei que era poeta. Conforme foi pasando o tempo, entráronme as dúbidas. O número de versificadores é infindo. Os auténticos poetas moi escasos. Sospeito que ao longo da miña vida houbo algún intre no que quizais rocei o miragre poético. Quizais. Non podo afirmalo. Ao peor todo foi un espellismo... Dentro de dous mil anos, pois, falaremos...”

MANUEL MARÍA. DISCURSO DE INGRESO NA REAL ACADEMIA GALEGA, A CORUÑA, 2003

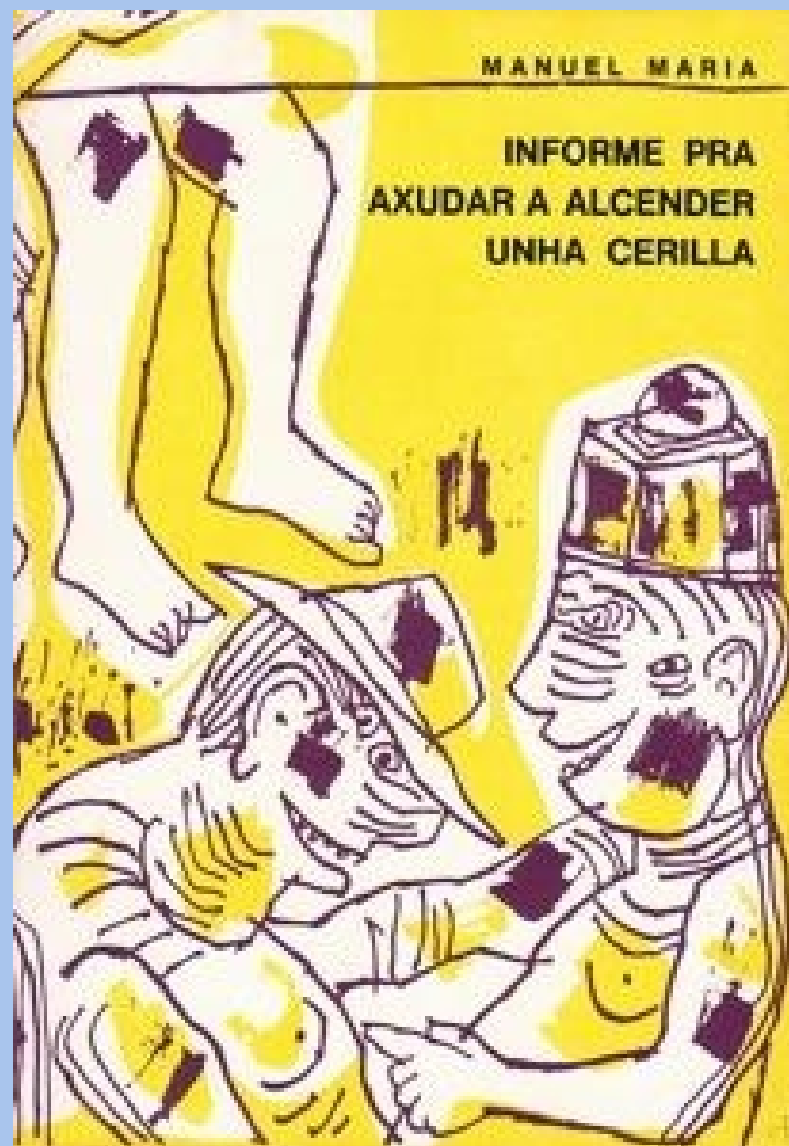
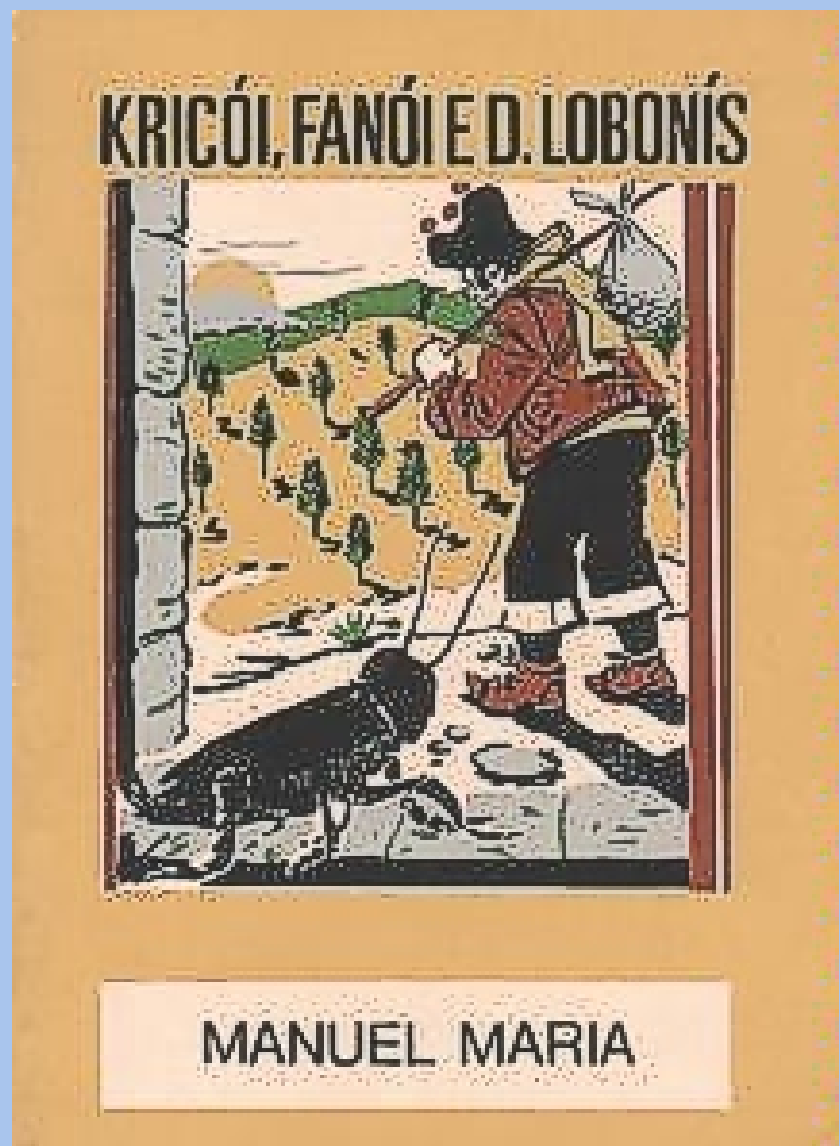
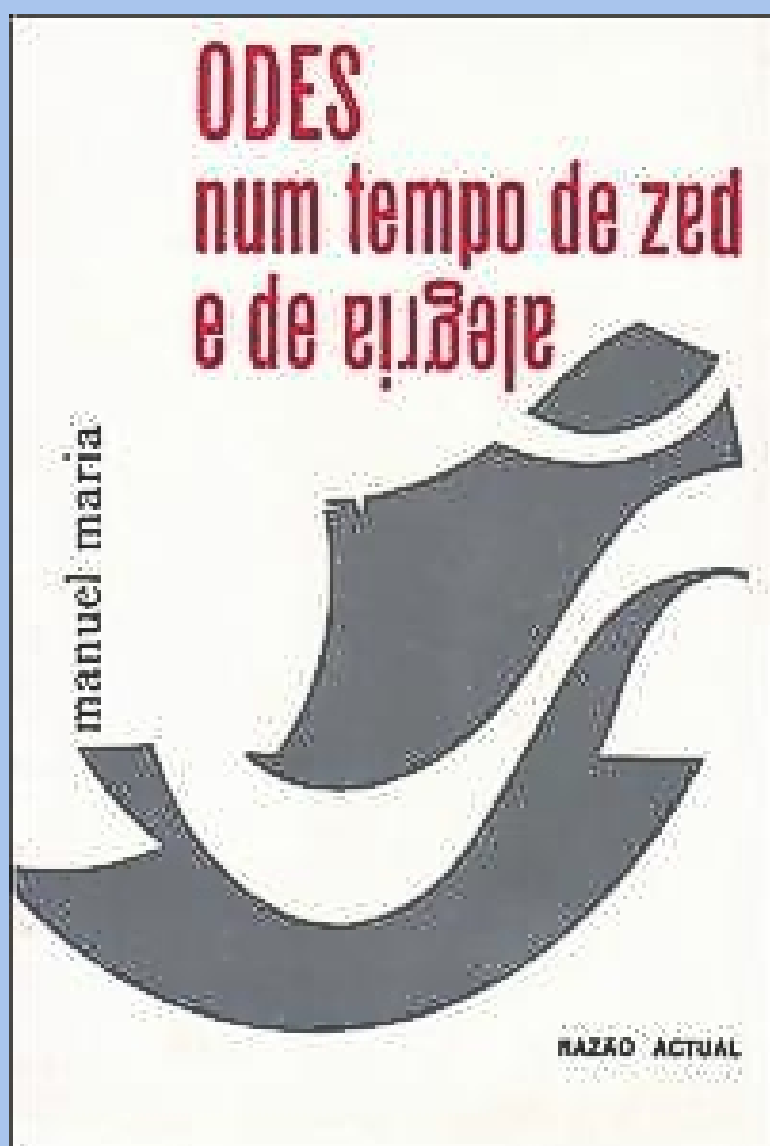
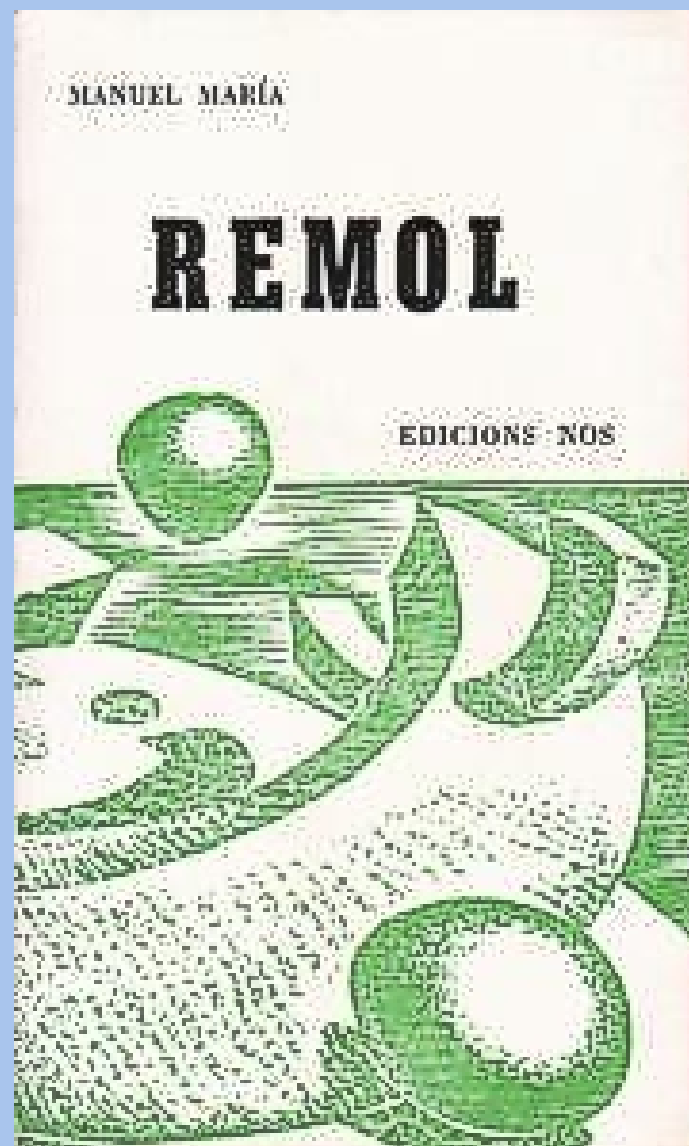
Muiñeiro de brétemas publicouse en 1950, cando Manuel María contaba só 19 anos. Esta obra ten un triple valor: é o primeiro libro que publica Manuel María, é a primeira obra que sae á luz dun poeta novo despois da guerra civil e é o texto que marca a aparición dunha nova corrente poética na lírica galega: a Escola da Tebra.

CRONOLOXÍA

	<i>Muiñeiro de brétemas</i> . Pontevedra: Gráficas Torres	1950	
	<i>Cinco pequenos poemas</i> . Lugo: Antonio de Ron	1952	<i>Contos en cuarto crecente</i> . Lugo: Celta
	<i>Morrendo a cada intru</i> . Lugo: Imp. La Voz de la Verdad	1954	
	<i>Advento</i> . Ed. Galicia do Centro Galego de Bos Aires	1955	
	<i>Terra Chá</i> . Lugo: Celta	1957	<i>Auto do taberneiro</i> . Braga: Catroventos
	<i>Libro de cantigas</i> . Lugo: [s.n.]	1958	<i>Notas encol da poesía do Fermin Bouza-Bref</i> . A Coruña: Real Academia Galega
POESÍA		1960	<i>Edipo</i>
NARRATIVA	<i>Documentos persoais</i> . Lugo: Celta	1961	<i>Auto do labrega</i> . Porto: Escola tip. da oficina de São José
TEATRO		1962	<i>Auto do marineiro</i> . Vigo: Vida Gallega.
ENSAIO		1963	<i>Contos en cuarto crecente e outras prosas</i> . Lugo: Celta
	<i>Libro de pregos</i> . Lugo: Celta	1965	
	<i>Mar Maior</i> . Vigo: Galaxia	1966	<i>Raimon, poeta do noso tempo</i> . Galaxia: Vigo
	<i>Ausación Privada</i> (inédito)	1967	<i>Barriga verde</i> . Vigo: Castrelos
	<i>Versos frolecidos en louvanza do Fox</i> . Fox: Bahía	1968	<i>Noticia da vida e da poesía do Xosé Crecente Vega</i> . Coimbra, Universidade
	<i>Proba documental</i> . Monforte de Lemos: Fenix	1969	
	<i>Os saíes na gaiola</i> . Lugo: Cartonajes ANMI	1970	
	<i>Versos pra un país de minifundios</i> . Bos Aires: Nós		
	<i>Versos pra cantar en feiras e romaxes</i> . Montevideo: Patronato da Cultura Galega		
	<i>Remol</i> . Bos Aires: Nós		
	<i>Cancións do lusco ao fusco</i> . Monforte de Lemos: Xistral		
	<i>Palabras para lle dicir a propia terra</i> (inédito)		
		1971	<i>O xornaleiro e sete testemuñas máis</i> . Ed. Galicia do Centro Galego de Bos Aires
	<i>99 poemas de Manuel María</i> . Porto: Razão Actual	1972	<i>Noticia da poesía galega do posguerra</i> . Lisboa, 1972, Sociedade da Língua Portuguesa
	<i>Odes dun tempo de paz e de alegría</i> . Porto: Razão Actual	1973	<i>Kricól, Fanó e Don Lobonís</i> . Vigo: Castrelos
	<i>Aldrase contra a xistra</i> . Xenebra: Roi Xordo		<i>Auto da costureira</i> . Bos Aires: Hogar Gallego para Ancianos
	<i>Informe pra axudar a alender unha cerilla</i> . Montevideo: Patronato da Cultura Galega		
	<i>Laia e clamor pola Breña</i> . Xenebra: Roi Xordo		
	<i>Seis pétalos de rosa en xeito de retrato</i> . Ed. do autor co pseudónimo Xosé Carneiro.		
	<i>Cantos rodados para aliñados e colonizados</i> . Monforte de Lemos: Xistral	1976	
		1977	<i>Auto transcendental do ensino tradicional</i>
	<i>Poemas ó outono</i> . Monforte de Lemos: Xistral	1978	<i>Somanta de dramón dos medios de comunicación</i> . Vigo: A Nosa Terra
	<i>Poemas para construír unha patria</i> . Santiago de Compostela: AN-PG	1979	<i>Auto dos simulados da caravilla</i>
	<i>O libro das baladas</i> . Santiago de Compostela: Folhas Novas		<i>Aventuras e desventuras dunha espíña de toxo chamada Berenguela</i> . Monforte de Lemos: Xistral
	<i>Catavento de neutrós domesticados</i> . Lugo: Alvarellos	1980	<i>Auto da autonomía</i>
	<i>As rúas do vento coibe</i> . Monforte de Lemos: Xistral	1981	
	<i>Cecais hai unha luz</i> (inédito)	1982	<i>Auto do Maio esmaiolado</i> . A Coruña. Cadernos da Escola Dramática Galega
	<i>Brétemas do muiñeiro e poema da neboa afeollada</i> . Monforte de Lemos: Xistral	1984	
	<i>Poemas da labarada estremeada</i> . Montforte de Lemos: Xistral	1985	<i>Auto do caminante</i> . Ourense: Folhas Secas
	<i>Versos do lume e do vagalume</i> . Ourense: Galiza Editora	1986	<i>Entremés da OTAN</i> . Ourense: Folhas Secas
	<i>Escolma de poetas de Outeiro de Rei</i> . Vigo: Xerais		<i>Auto do pescador de cama</i> . Ourense: Folhas Secas
	<i>Cantigueiro do Orrellón</i> . O Carballiño: A. C. Avantar	1988	<i>Gabril Aresú, Albre e pedra</i> . Eusko Ikaskuntza
	<i>A luz resucitada</i> . A Coruña: AGAL	1989	<i>Abril de lume e ferro</i> . Concello de Carral
	<i>O camiño é unha nostalgia</i> . A Coruña: Arrancada		<i>O tema da emigración na poesía galega</i> . Comisión Galega do V Centenario
	<i>Óráculos para cavaliños do demo</i> . Ourense: Caixa Ourense	1990	<i>Os antes do silencio</i> . A Coruña: Nova Galia
	<i>Ritual para unha tribo capital do concello</i> . Ourense: Folhas Secas		<i>Andando a Terra</i> (co pseudónimo Manuel Hartas Vilanova). Vigo: A Nosa Terra, 1990.
	<i>As lucidas luas do outono</i> . A Coruña: Via Láctea	1991	<i>A tribo ten catro ríos</i> . Vigo: S.M.
	<i>Sonetos ao Val de Quiroga</i> . Concello de Quiroga		<i>Unha sombra vai polo camiño e</i>
	<i>Saturno</i> . Barakaldo: A. C. Rosalía de Castro. Ed. Bilingüe galego-éuscaro.		<i>Como desapareceu a Atlántida e apareceron os lagartos</i> . Vigo: Xerais
	<i>Cancioneiro de Monforte de Lemos</i> . Concello do Monforte		<i>Paso do viño novo</i> . Santiago de Compostela: El Correo Gallego.
	<i>Nomenaxe ao regato do Capelo</i> . Ed. do autor, 1990.		<i>Brevísimo auto do outono</i> . Santiago de Compostela: El Correo Gallego.
	<i>Compendio de orballos e invertezas</i> . Santiago de Compostela: El Correo Gallego		<i>A presenza da mar na poesía galega</i> . Eusko Ikaskuntza
	<i>Hinos pra celebrar ao século futuro</i> . Santiago de Compostela: Ed. Compostela	1992	<i>Cando o mar foi polo río</i> . Vigo: S.M.
			<i>Novas contos para nenos</i> . Ourense: Titania
			<i>A luz vai encoberta</i> . Vigo: Diario 16 de Galicia
			<i>Auto do Castromil ou a revolución dos baúes</i> . Santiago de Compostela: Castromil
			<i>Farsa do Bululú</i> . Santiago de Compostela: El Correo Gallego
			<i>Farsa épica lírica...</i> . Santiago de Compostela: El Correo Gallego
			<i>Nova entremés famoso da pasca do río Miña</i> . Ponteareas, Galicia Sur
			<i>Unha vez foi o trebón</i> . Santiago de Compostela: El Correo Gallego
			<i>Auto do regato do Capelo</i> . Concello da Coruña
			<i>Auto de Don Galferos ou o tránsito iluminado</i> . Santiago de Compostela. Consorcio-Voz de Galicia
		1993	
	<i>Antoloxía poética</i> . A Coruña: Espiral Maior	1994	<i>Viaxes e vagancias de M. P.</i> Vigo: S.M.
	<i>Poemas a Compostela</i> . Santiago de Compostela: El Correo Gallego	1995	<i>Novena a Santa Isabel, por un devoto de Outeiro de Rei</i> . Guitiriz. Xermolos
	<i>A primavera de Venus</i> . A Coruña: Espiral Maior	1996	<i>Names, feitos e palabras</i> . Santiago de Compostela: El Correo Gallego
	<i>Cantigas e cantos de Pantón</i> . Concello do Pantón	1997	<i>As ribeiras son escuras</i> . A Coruña: Everest Galicia
	<i>Poemas para dicirle a dúas lagoas</i> . A Coruña: Espiral Maior	1998	
	<i>O Miño, canle de luz e néboa</i> . A Coruña: Espiral Maior	2000	
	<i>Antoloxía poética</i> . Vigo: AS-PG/A Nosa Terra	2001	
	<i>Sonetos á casa de Mortas</i> . A Coruña: Espiral Maior	2002	<i>Colaboracións en El Correo Gallego</i> (1988-2002).
	<i>Cantos, coplas e romances de cego</i> . Lugo: Ophiusa	2003	<i>Historias do empuñador</i> . Santiago de Compostela: Lalovento
	<i>MiniEscolma</i> . Ed. do autor		<i>O bigote de Mami</i> . A Coruña: Everest Galicia
	<i>Camiños do luz e sombra</i>		<i>Edipo</i> . Universidade da Coruña
	<i>Brétemas do muiñeiro</i> . Pontevedra: Hipocampo amigo		<i>A Terra Chá: poesía e paisaxe</i> . A Coruña: Real Academia Galega
	<i>Obra poética completa I e II</i> . A Coruña: Espiral Maior	2004	<i>Ensaio histórico biográfico e filosófico que parece un conto</i> . Vigo, Xunta de Galicia
		2010	<i>Galiza</i> . Fundación Manuel María
		2012	
		2015	<i>Memoria da Terra</i> . Fundación Manuel María

Publicou centos de artigos en xornais e revistas galegas ou de fóra como Alba, El Ideal Gallego, El Correo Gallego, El Progreso, Grial, A Nosa Terra...

Hai traducións das obras de Manuel María en 11 idiomas diferentes.

Manuel María

poeta da terra

A TERRA. A XENTE

A terra e a xente son para Manuel María unha unidade indisoluble, un espazo vital. A terra modela o carácter, os costumes e as maneiras de facer das persoas, e estas actúan sobre o medio para axeitalo ás súas necesidades.

A terra, a paisaxe e a xente de Manuel María son a terra, a paisaxe e a xente da súa tribo, Outeiro de Rei e, por extensión da Terra Chá, porque nela ten as súas raíces, pero non por elo renunciou a expresar a súa querencia polo resto do seu país, Galiza enteira. Todas as paisaxes que Manuel María coñeceu e as terras que percorreu están presentes na súa escrita.

...
A nosa paisaxe nativa acompañounos e acompáñanos sempre. Todos os días da nosa vida, sen faltar un, lembrámola de xeito apaixonado. Entendemos que un ser humano é, en esencia, un anaco de paisaxe posto en pé e camiñando...
Consideramos a Terra Chá o eido máis fermoso deste mundo. Fálanos de moitos xeitos, fondos e amantiños...

Manuel María "A TERRA CHA POESÍA E PAISAXE"
(discurso lido o día 15 de febreiro de 2003, na RAG)

...
A súa tribo era Outeiro de Rei. Tiña necesidade da súa terra, da horta da súa casa. Cando chegabamos alí e abría a porta do coche, antes de ir ver a nai e os irmáns facía unha cousa: ía antes ca nada á horta, tiña unha necesidade enorme de ver a terra.

...
Saleta Goi, entrevista na WEB da RAG

A Terra Chá souteiros é:
un povo aquí, outro acolá,
mil arbres, monte raso,
un ceo chumoso e traxico
no que andan as aves a voar.
O resto é soedá.
Manuel María
De "Terra Chá", 1954

DIMENSIÓS

Ollada a Terra Chá dende as alturas
é semellante a un mar en calma.
Para medila só valen dúas mensuras:
ferrados de corazón, fanegas de alma!

(TERRA CHÁ, 1954)

BARRO

1
Estes dous pobos, Bonxe e Silvarrei
tan soi teñen barro de boa lei.
As terras son malas, malas, malas
e de pouco ou de nada val labralas:
teñen barro samente e barreiros!
No país non hai outros cacharreiros
que lle teñan ó seu oficio tanta lei
como as xentes de Bonxe e Silvarrei!

...

(TERRA CHÁ, 1954)

FISTERRA

Ceguei a Fisterra, alí onde
o sol desmaiado e silandeiro
morre no mar como unha bágoa.

...
Ceguei a Fisterra, fin do mundo:
aquí
o tempo inmovilízase
e a vida comeza a súa
inexorábel conta cara atrás.

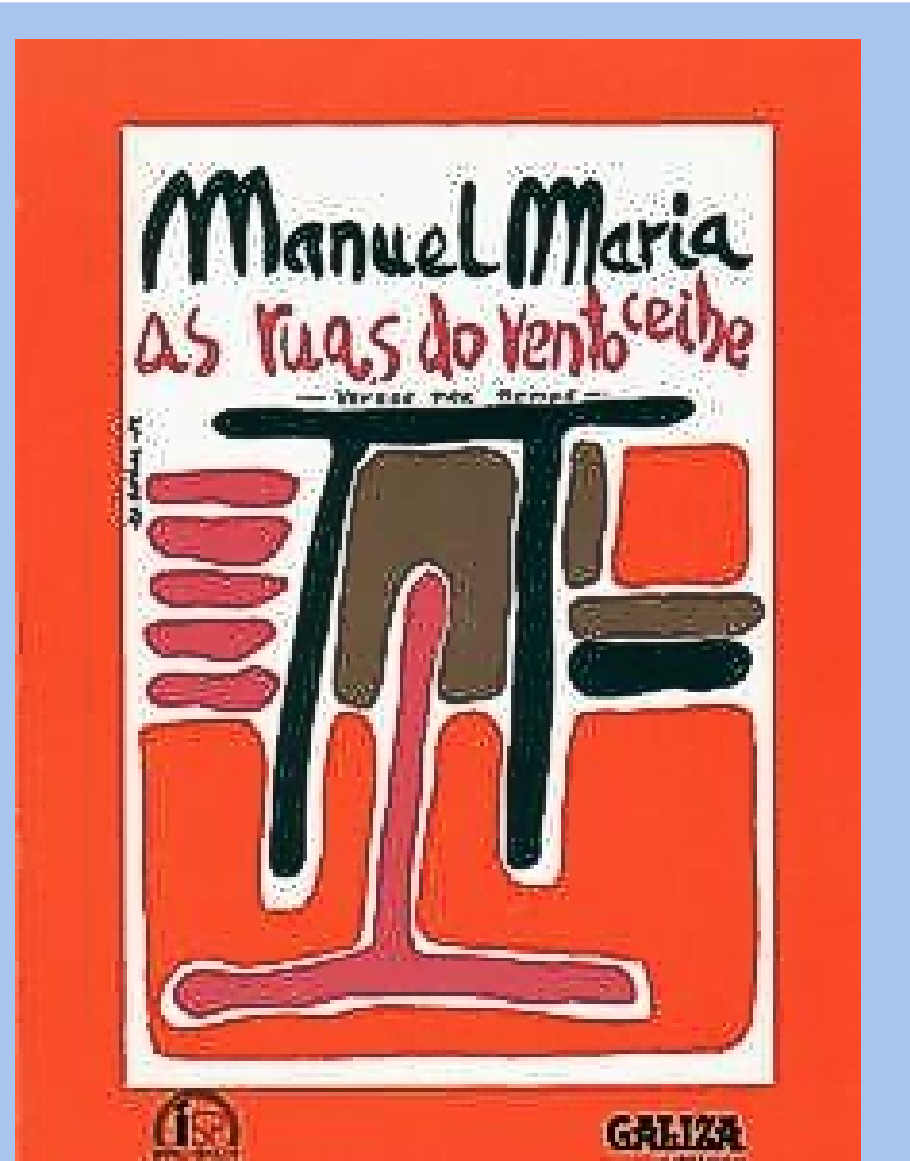
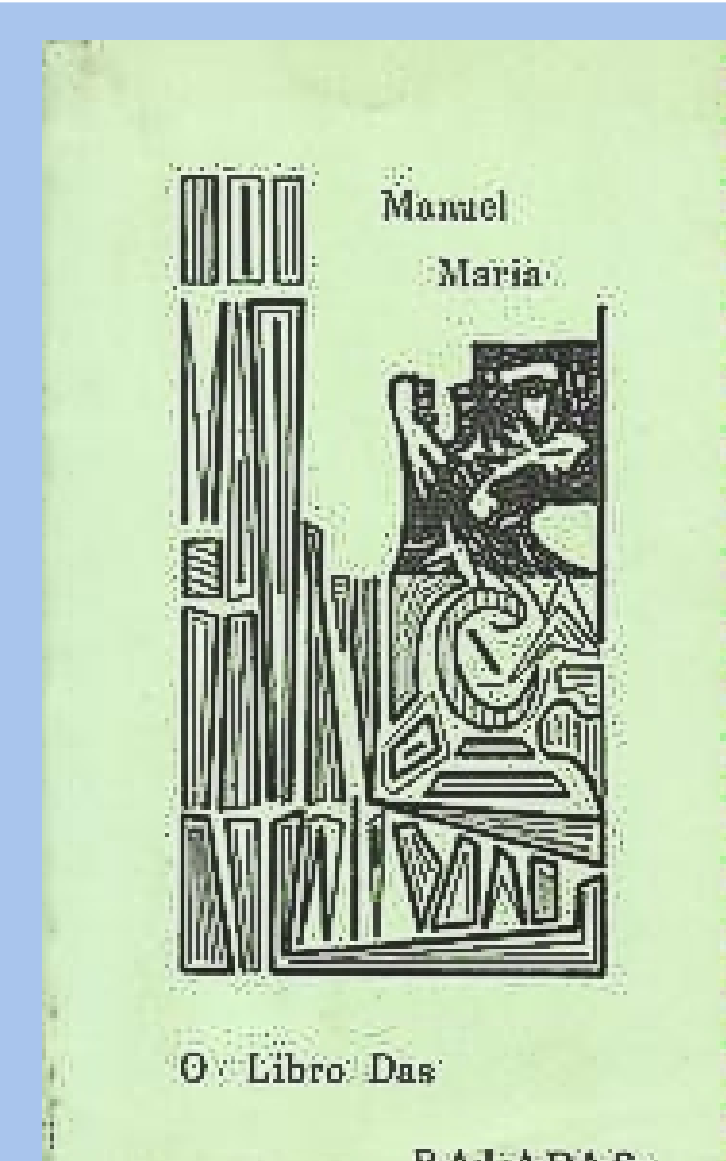
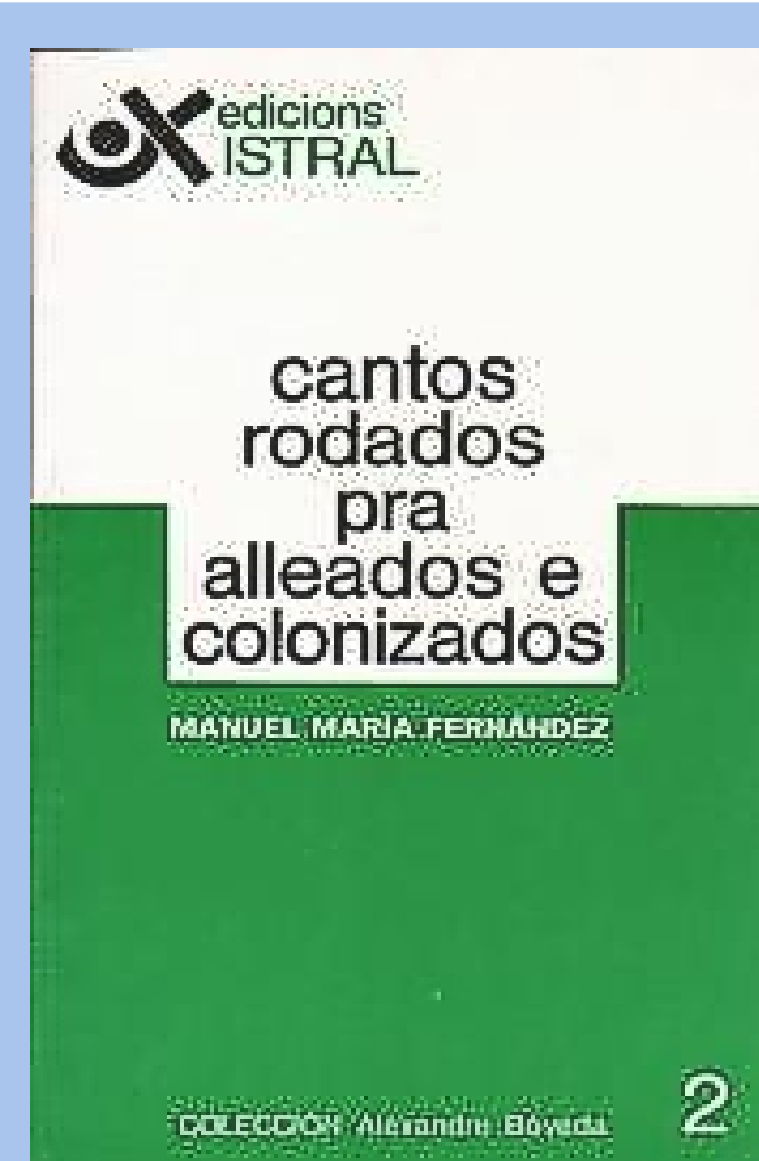
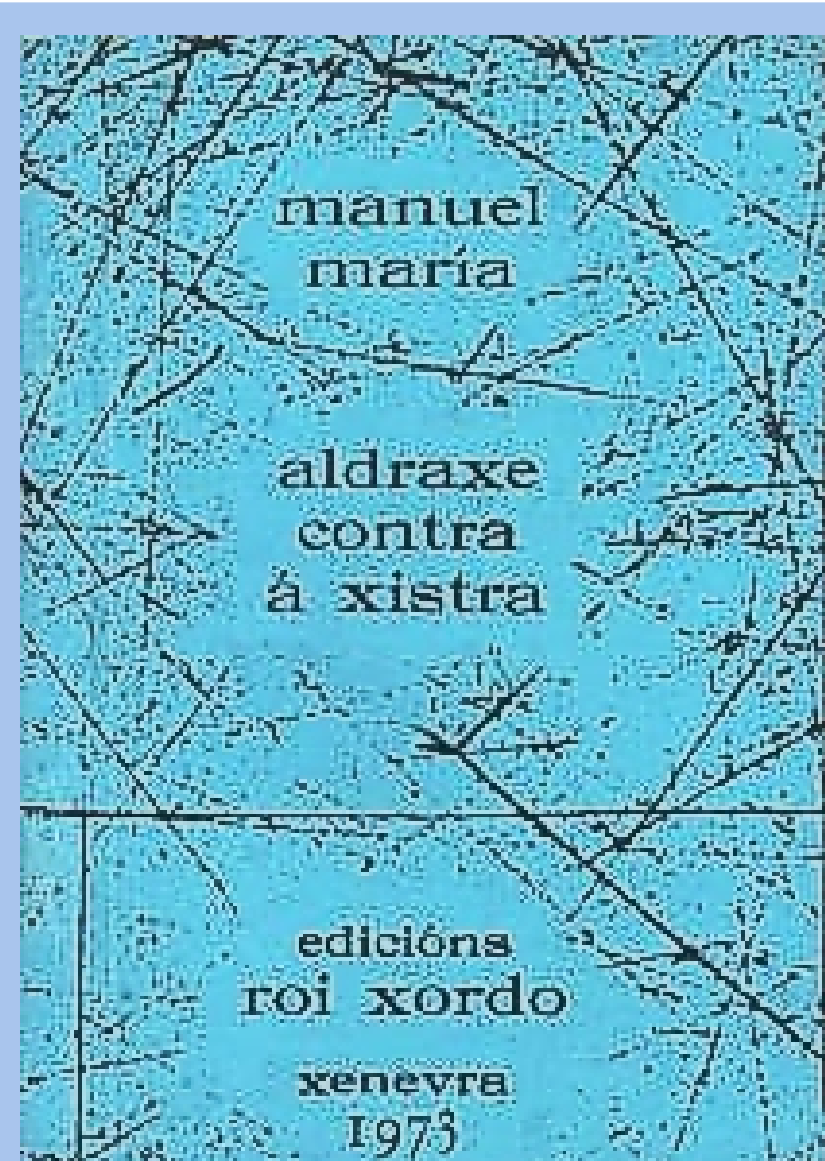
(VERSOS DO LUME E O VAGALUME, 1982)

PEREGRINAXES

Aínda teño a esperanza

Aínda teño a esperanza de poder
percorrer unha por unha
todas as parroquias de Galiza,
lugares e casaís,
andar porta por porta,
dialogar persoa a persoa
face a face,
pois non hai tarefa máis urxente,
fermosa, nidia e necesaria.
Gastarei o meu corpo nos camiños
ata ser po, seixo e silveira.
A miña voz, de tan usada, será
o levisimo eco dun rumor:
só fundamento de semente
que apenas poderá rozar
a intimidade choída dos galegos,
estraña tribo incomprensíbel
feita de tebra, vento e cantaría.

(VERSOS DO LUME E O VAGALUME, 1982)

Manuel María

poeta da terra

A NATUREZA

O coñecemento e o apego á natureza aparece ao longo de toda a obra de Manuel María. O poeta asume desde o primeiro momento a defensa de todos os elementos que a conforman, desde o máis pequeno dos regatos ao río principal, as árbores, as criaturas grandes e pequenas, as plantas silvestres e as plantas que dan de comer, os animais que traballan e os que gozan da vida en liberdade... Ningún elemento foi alleo, ou deixado de ter en conta, e todos foron tratados cun intenso agarimo e un afectuoso sentimento. A súa visión ecocéntrica fai que trate por igual humanidade, animais, natureza e planeta.

“Cándo faremos un mundo no que poidan cantar libremente en paz, en auténtica irmandade, homes, ventos, planetas, ríos e paxaros?”

...
*Ouh Miño solemne, caudal e poderoso,
capitán dos mil ríos,
presidente de todos os regatos,
dono e señor das augas
que fertilizan e purifican
o ser e o existir do meu país!*
...
(O MIÑO CANLE DE LUZ E NÉBOA, 1996)

A VACA

*A señora Vaca
traballa sen tasa,
mantén a súa cría
dá leite prá casa.*

...
*A señora Vaca
é humilde e mansa:
non sei que misterio
na súa ollada cansa!*

*Non sei que misterio
nos seus ollos quedos
que semellan feitos
de noites e medos!*

(OS SOÑOS NA GAIOLA, 1972)

...
*Espadana delgada,
irmá do xunco,
espada fráxil:
non soñas, non
con guerras
ou batallas.
Unicamente queres
escoitar as aves,
amparar galiñoas,
parrulos e lavancos.
Fraga mínima da auga,
pequeno bosque
onde cantan
e demoran os ventos
que rizan e agariman
as ondas da lagoa.*

(POEMAS PARA DICIRLLE
A DÚAS LAGOAS, 1994)

O MAR

Fala o mariñeiro:

*A auga é unha chá longa e ancha
sen carballos, sen gaitas.
Só o trebón mouro da noite.
O vento loitando co velamio,
ladrando como un can doente
para nos encher de medo
a min e máis á auga.
É todo o que teño que dicir:
amo o vento do Océano.
Amo a soedade, a cor da auga.
A terra sempre está lonxe
e un sinto pouco as súas soidades.
O mar é diferente: é saudade núa.*

...
(MAR MAIOR, 1963)

NUBES

*Unha nube é un fume melancólico,
un río do revés,
unha ameaza de tronada,
un inalcanzábel paraíso,
un soño a medio construír,
un máxico espello viaxeiro,
unha ave estraña e ceibe,
un enorme salouco xigantesco.
Mais un vive nas nubes
e nunca revelará o seu segredo.*

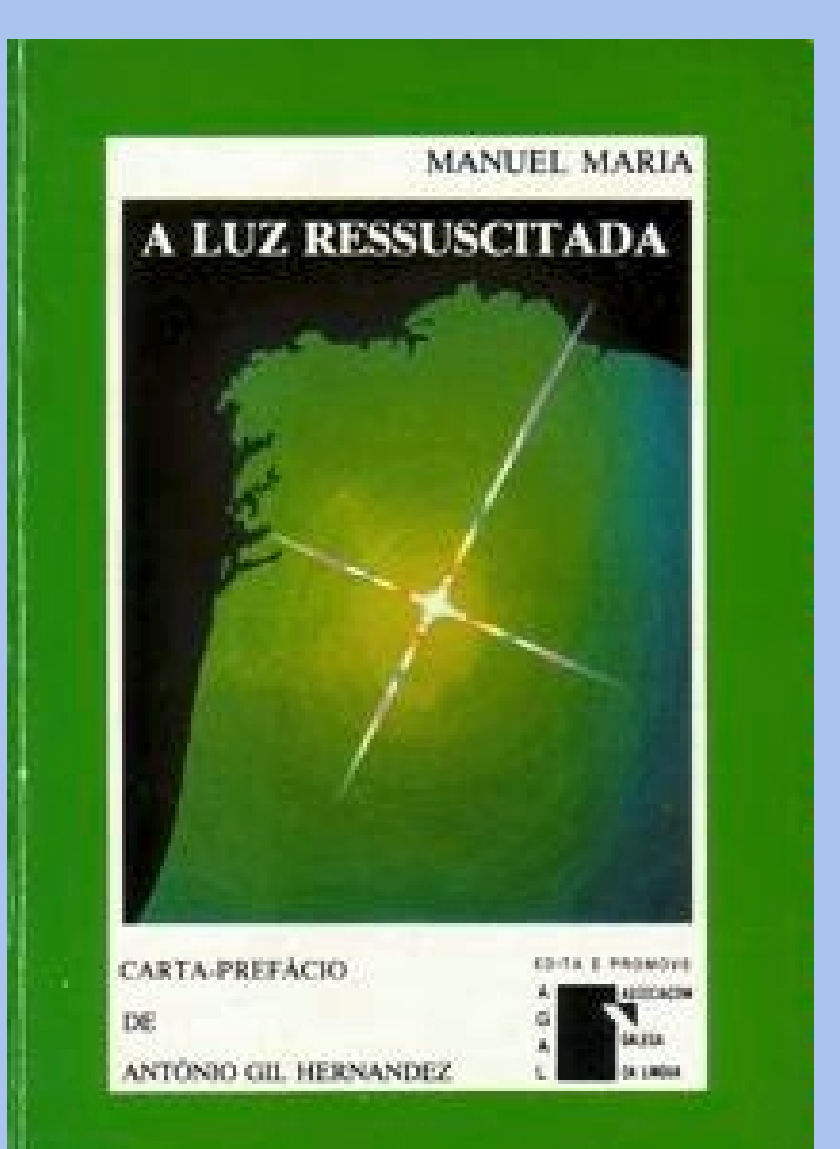
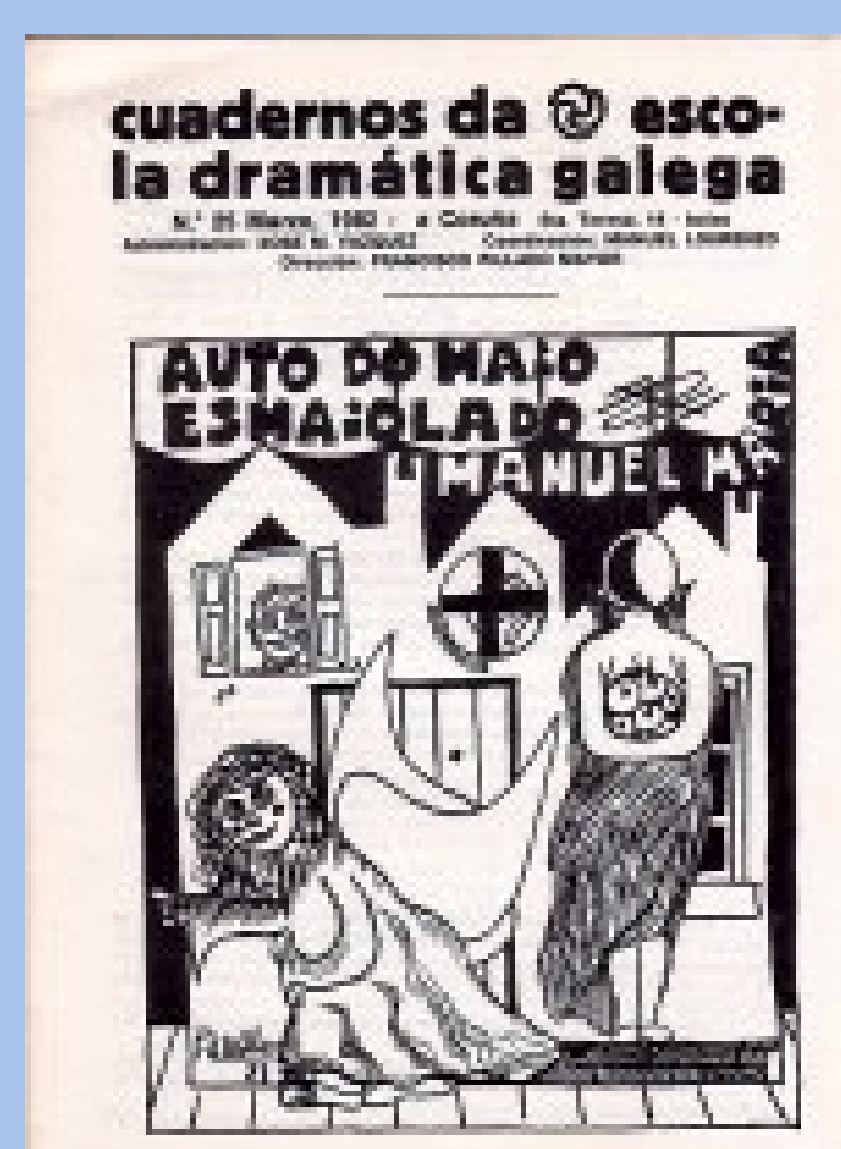
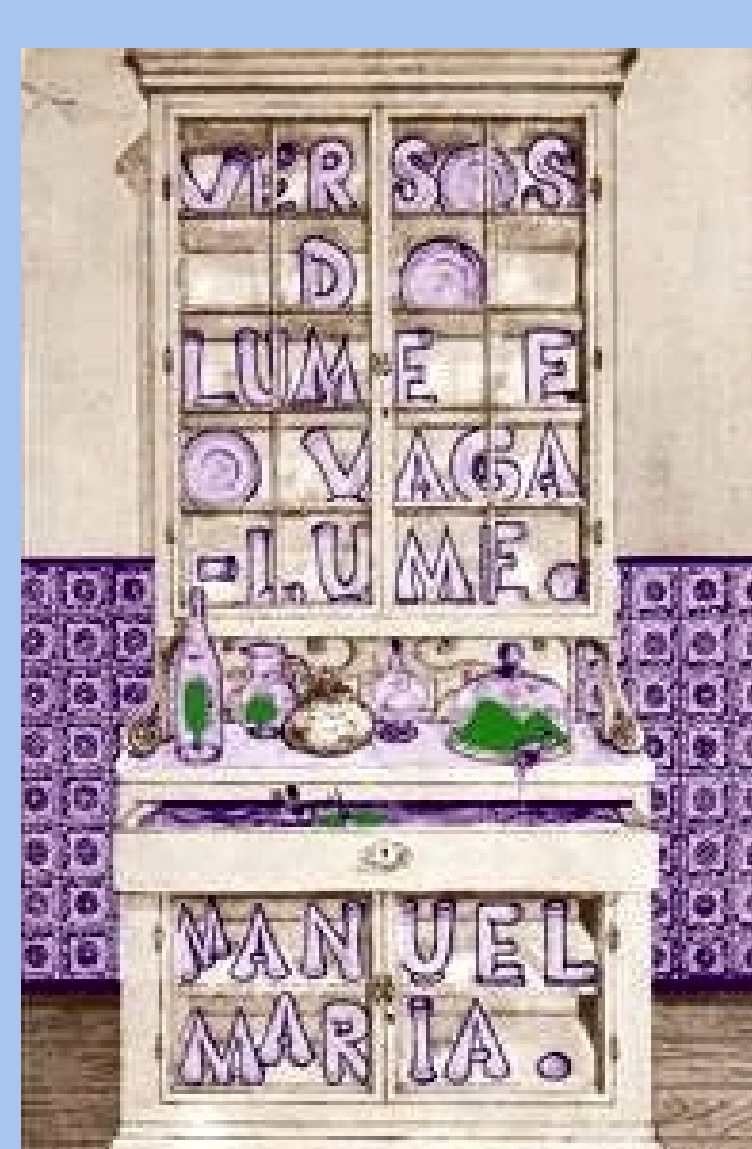
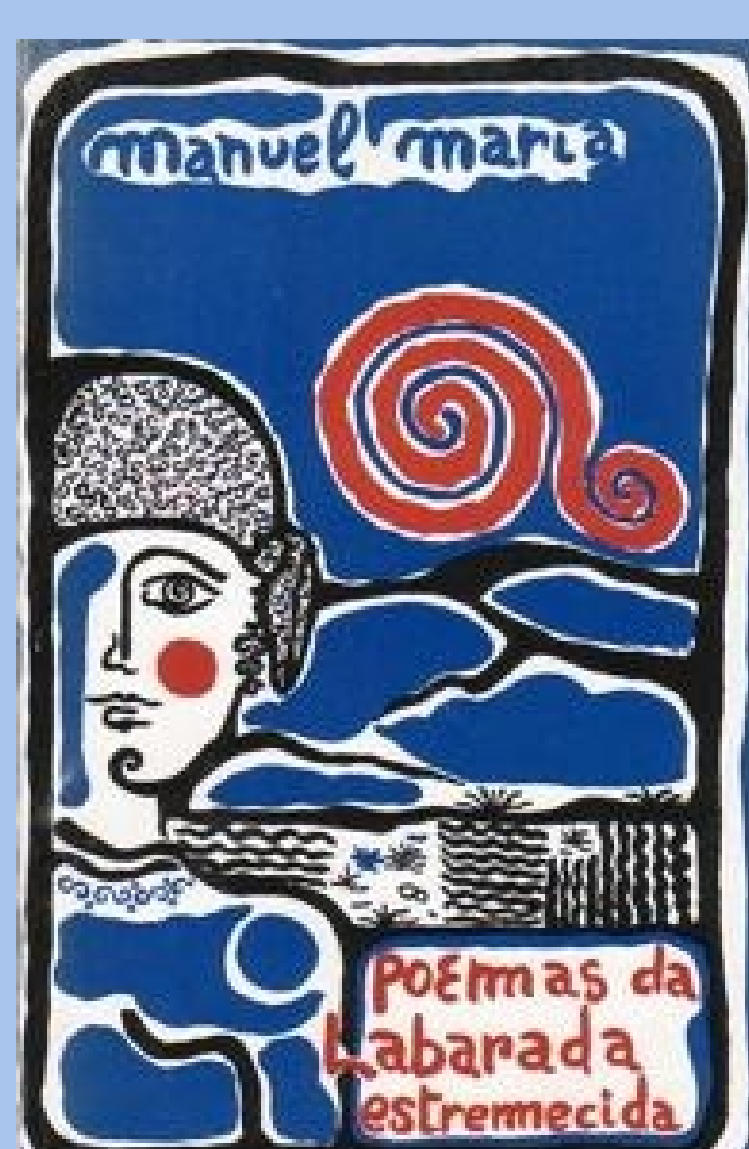
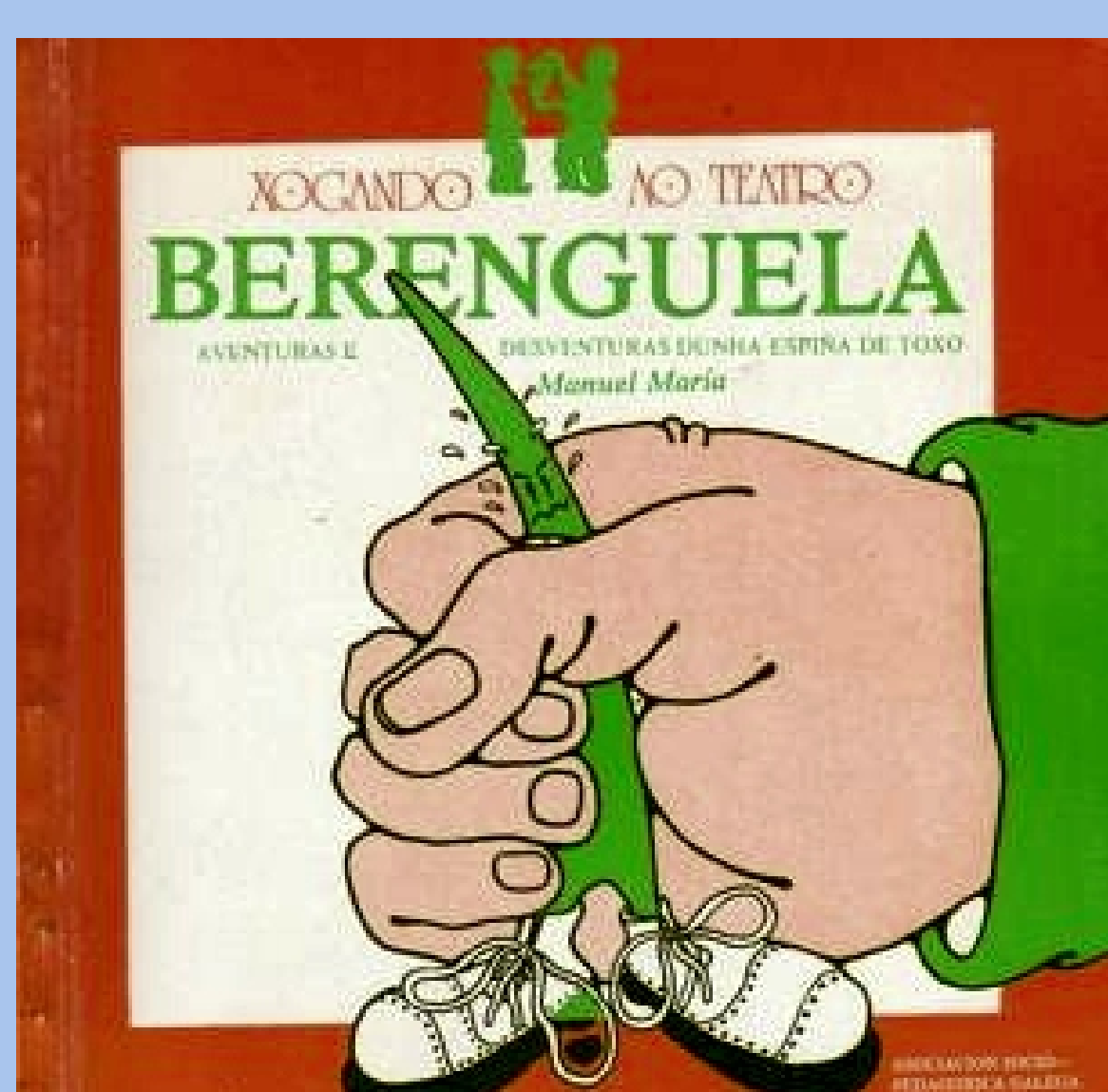
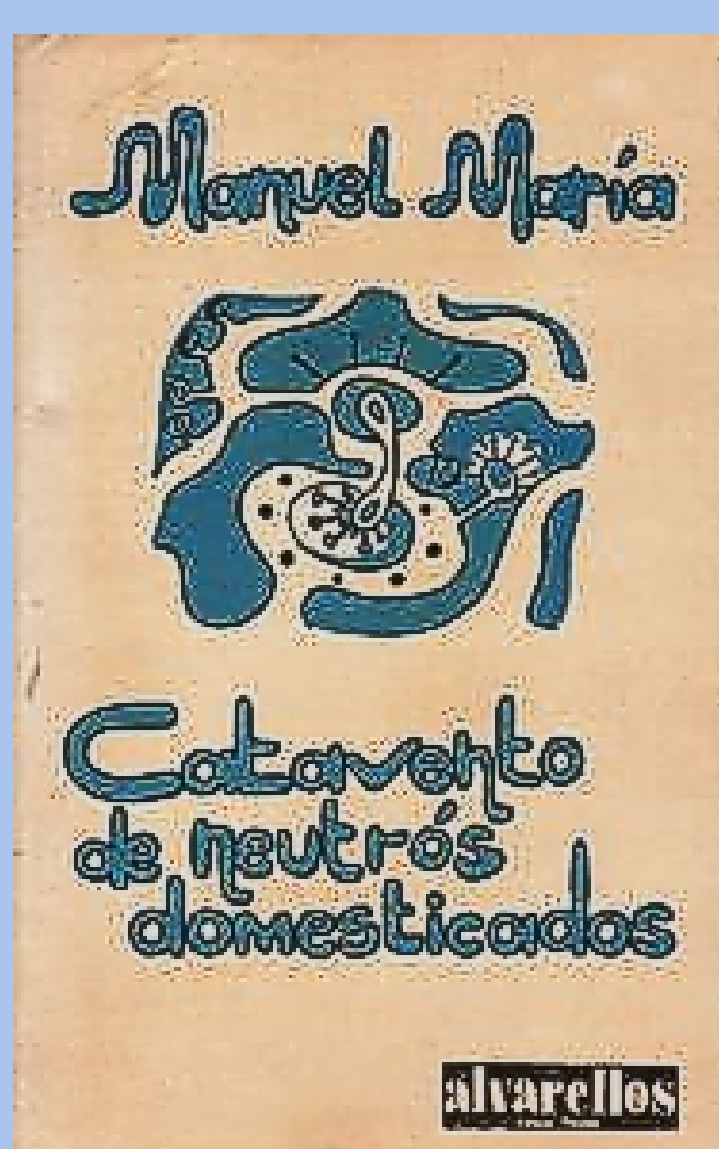
(A LUZ RESUCITADA, 1984)

AO REGATO DO CEPELO

*O pequeno e humilde regato do Cepelo,
que nace e morre na miña propia tribo,
ten a sutil fragilidade dun salouco,
o delicado arpxio máxico dun chíó
e pasa, como unha canción de amor,
rozando e agarimando á terra lene,
pura, estremecida e alertada.
A inclíbel levedade da súa auga
faise fidel espello para levar consigo
a miña imaxe: única eternidade
que a piedade dos deuses me concede.*

(A LUZ RESUCITADA, 1984)

Manuel María

poeta da terra

O IDIOMA

O noso idioma é a luz.

Manuel María identifica o idioma galego como o sinal de identidade de Galiza, de aí a súa loita por normalizar a situación da nosa lingua. En toda a súa obra e na súa actividade vital aparece a defensa do idioma e do dereito dos galegos e galegas a usalo en todos os campos da vida. Compuxo poemas sobre a temática da lingua, deu multitude de conferencias, colaborou con cantautores galegos e traballou intensamente a prol da súa difusión e do seu recoñecemento creando e mantendo ao longo de moitos anos a colección e a Editorial Xistral.

CANTO AO IDIOMA GALEGO

*Idioma meu, homilde, nidio, popular,
labrego, suburbial e mariñeiro
que fas avergoñar
ao burgués, ao señorito e ao tendeiro:
levas sangue do povo
e raigañas escuras
que anuncian un día novo
sen mágoas nin tristuras.*

...

(CANTOS RODADOS PARA
ALLEADOS E COLONIZADOS, 1976)

Manuel María no Homenaxe a Cabanillas
no 25 aniversario da súa morte (Cambados 1984).

...“As palabras que lle ensinache a miña nai e a meu pai, e que eles me transmitiron”. Palabras que veñen dos devanceiros e que foron facendo ao noso pobo. O idioma non é, exclusivamente, noso: pertence aos devanceiros e aos que nos sucedan. Nós unicamente recibimos a lingua en usufructo e temos a obriga de conserva-la e melloralala... Se un idioma morre, morre tamén o pobo que o fala...

(MANUEL MARÍA “A TERRA CHA POESÍA E PAISAXE”,
DISCURSO DE INGRESO NA RAG, 2003)

Manuel María coa súa nai

XISTRAL

Unha das iniciativas máis destacadas de Manuel María foi a creación da Editorial Xistral, en Lugo no ano 1952 na que se publicaron obras de Luz Pozo, Carballo Calero, Pura Vázquez, Cabanillas... O traballo continuou en Monforte, con Saleta. Na colección Val de Lemos viron a luz obras de Celso Emilio Ferreiro, Xosé Neira Vilas ou Bernardino Graña; e escritores noveis, como Lois Diéguez, Darío Xohán Cabana, Margarita Ledo Andián, Luís Álvarez Pousa, Fiz Vergara Vilariño, Xosé Lois García..

A FALA

*O idioma é a chave
coa que abrimos o mundo.
(...)
O idioma é un herdo,
patrimonio do povo,
maxicamente vello,
eternamente novo.*

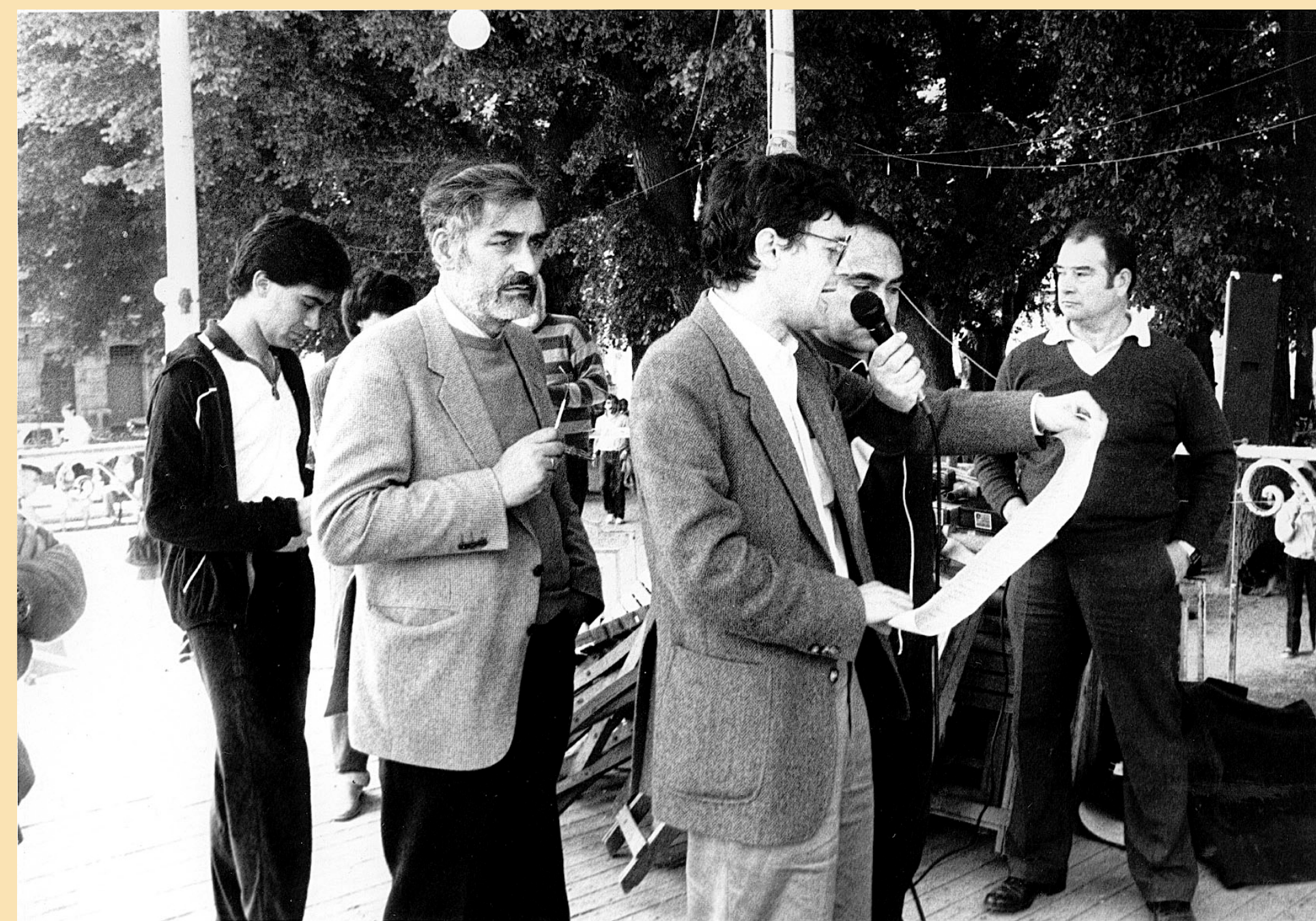
*O idioma é a patria,
a esencia máis nosa,
a creación común
meirande e poderosa.*

*O idioma é a forza
que nos xungue e sostén.
Se perdemos a fala
non seremos ningún!
(...)
Renunciar ó idioma
é ser mudo e morrer.
¡Precisamos a lingua
se queremos vencer!
(...)*

(AS RÚAS DO VENTO CEIBE , 1979)

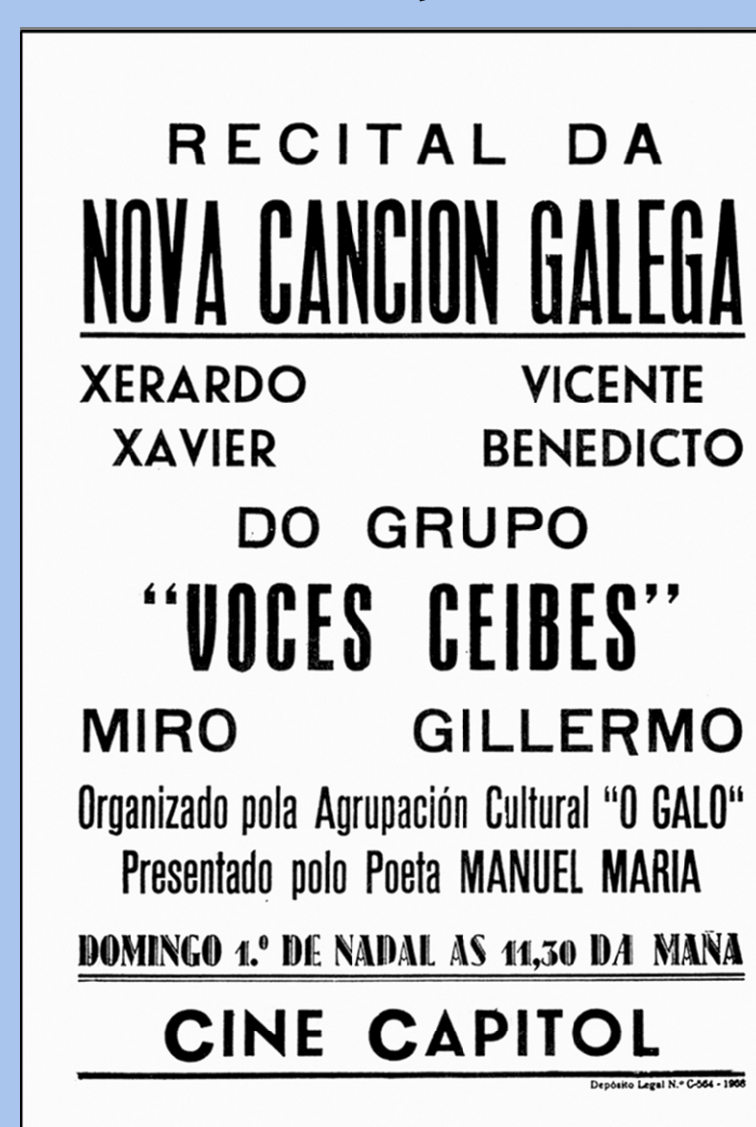
Manuel María no Correlingua (A Coruña)

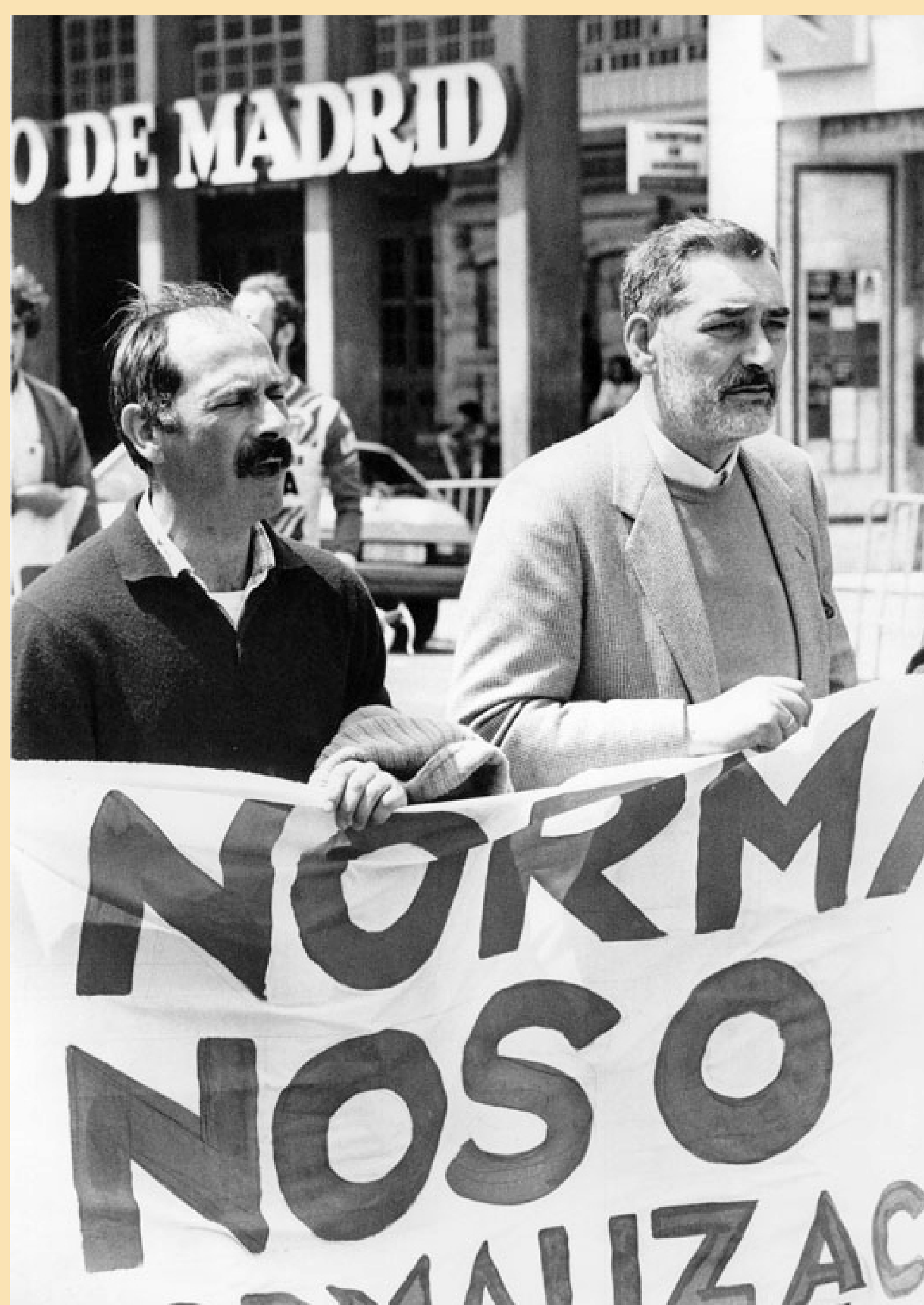
Manuel María nunha Carreira da Lingua (Lugo)

NA VOZ DOS MÚSICOS

No ano 1968 naceu Nova Canción Galega, un movemento musical de especial relevancia na nosa historia que foi presentado por Manuel María no Cine Capitol de Compostela o 1 de decembro. A partir daquela altura, Manuel María converteuse nun dos poetas máis cantados por voces e grupos galegos: Fuxan os Ventos, Suso Vaamonde, A Quenlla, María Manoela, Uxía...

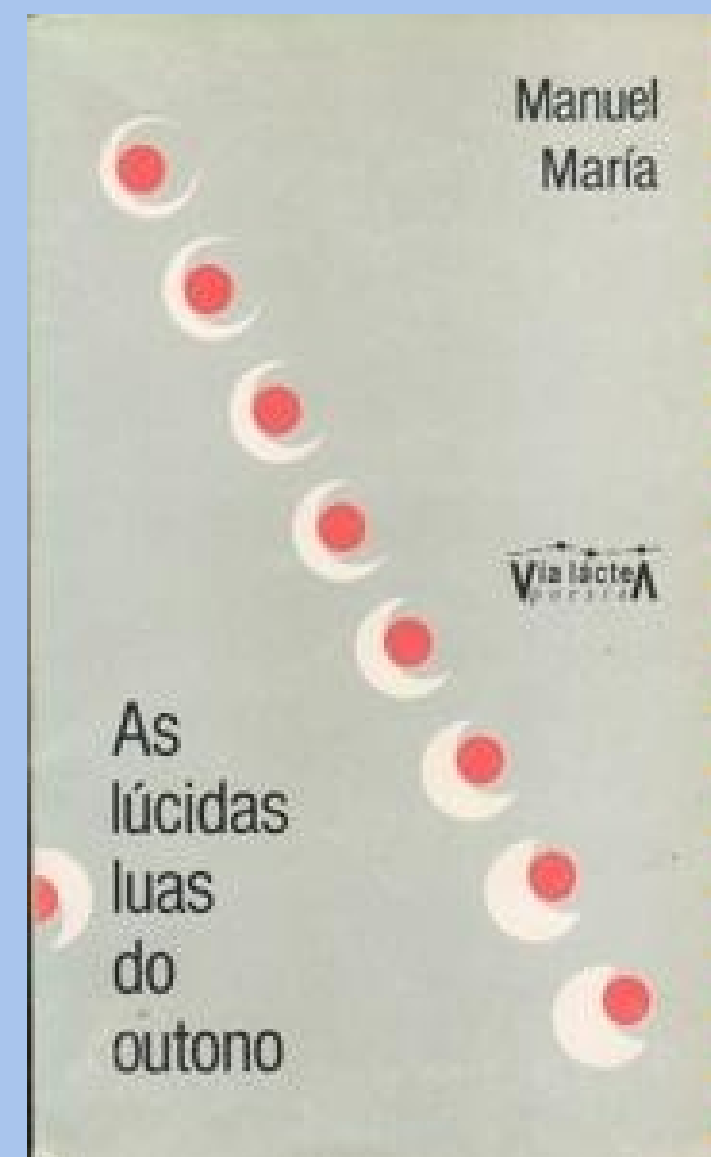
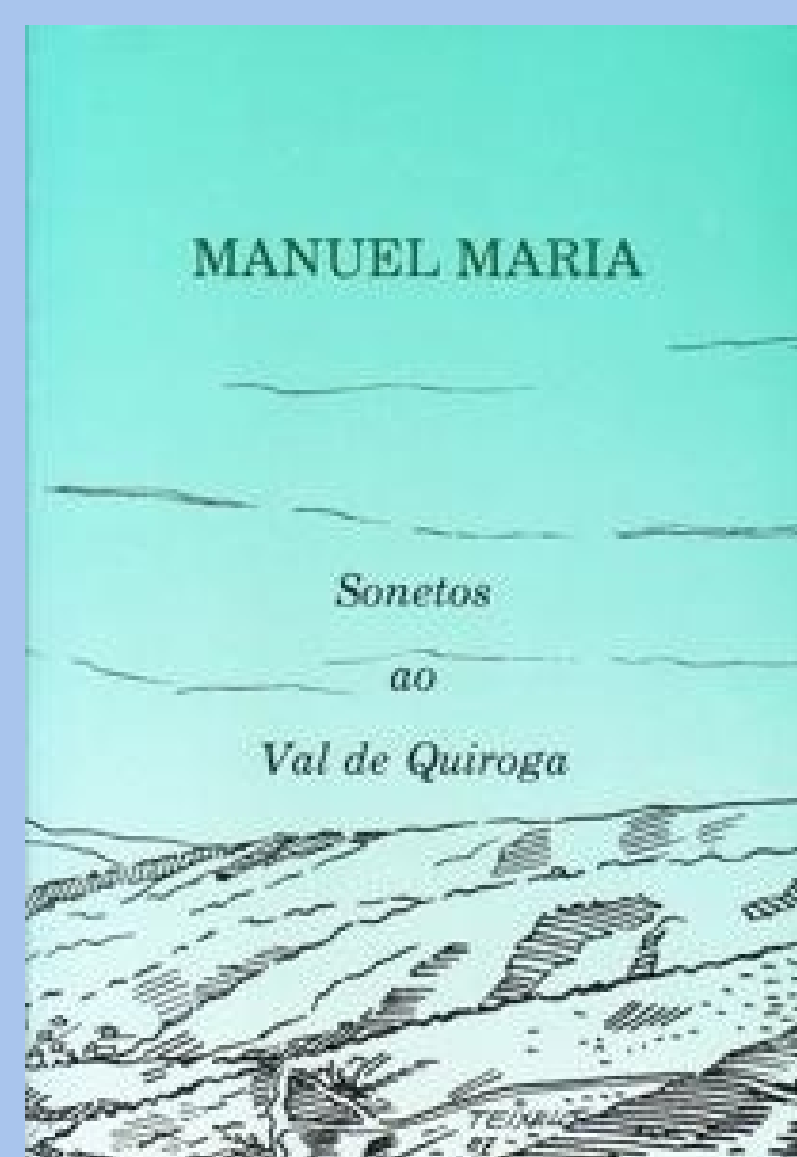
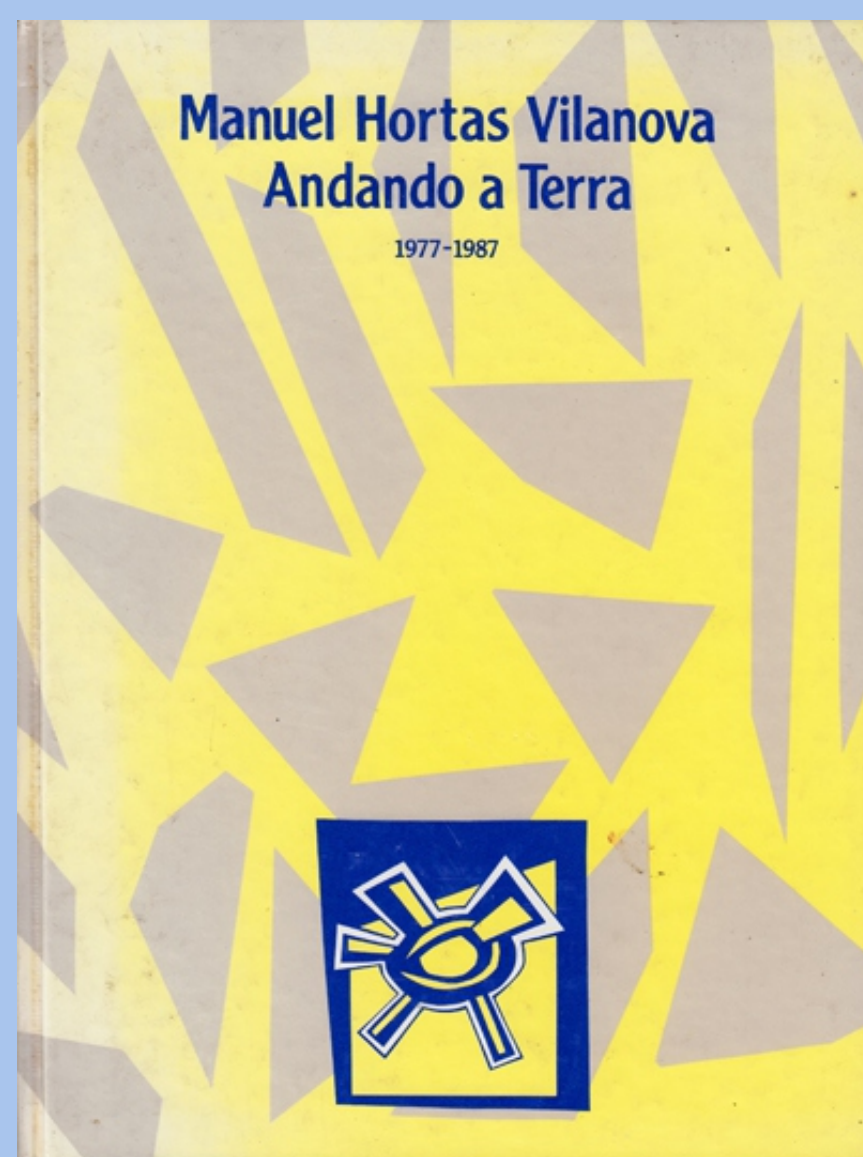
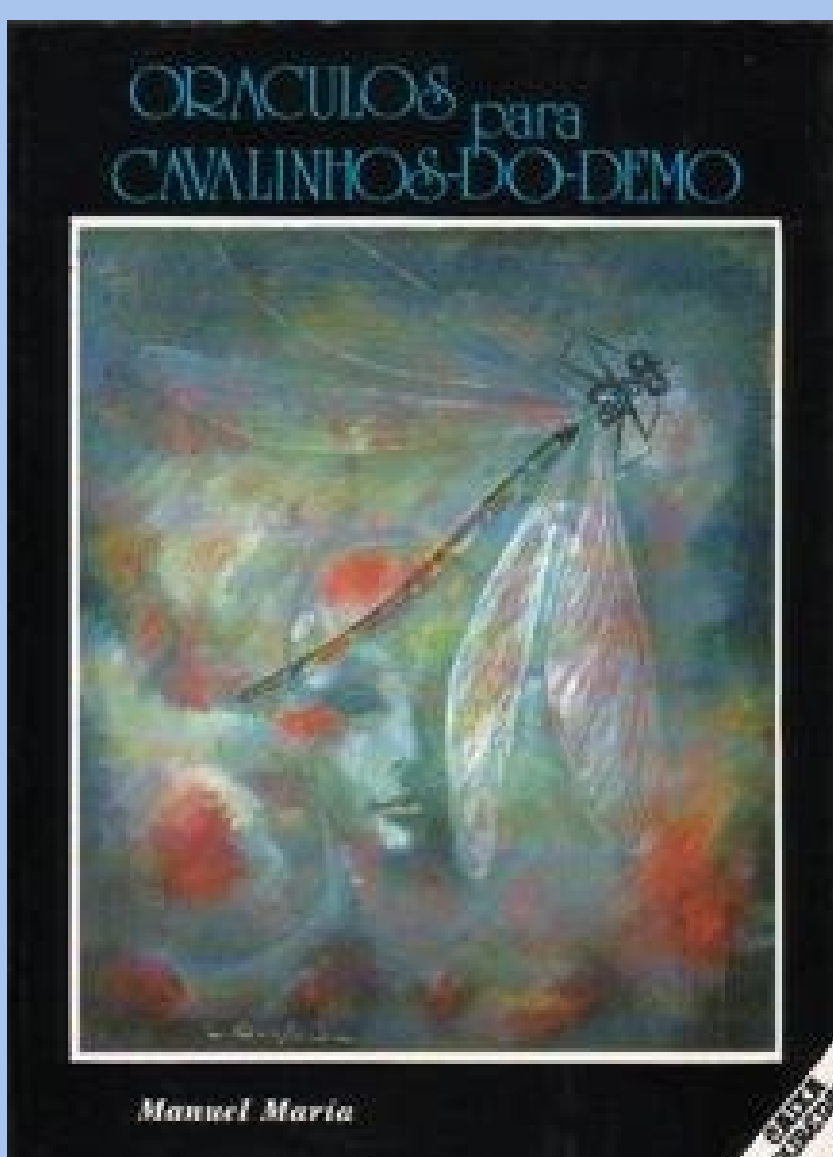
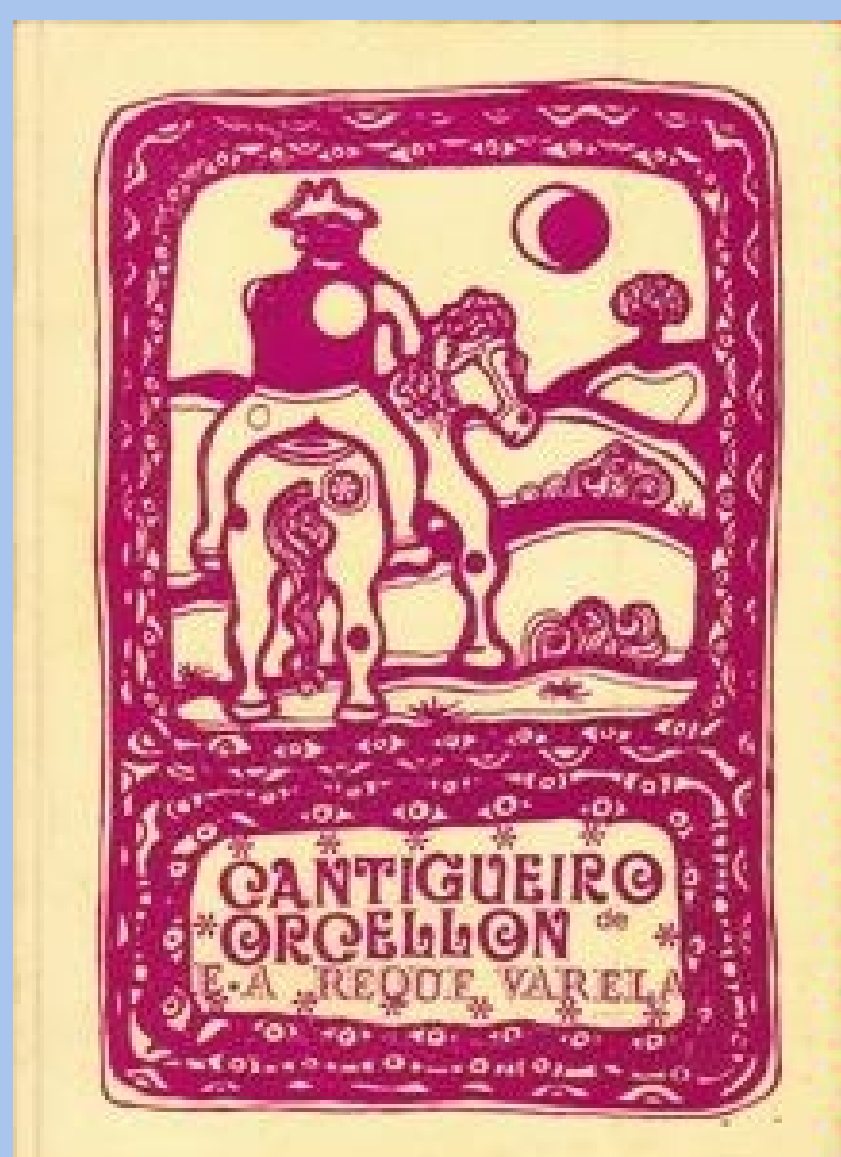
Cantando con
Suso Vaamonde
no Homenaxe
da Coruña (1995)

7
*A fala é comunión e sentimento,
historia compartida intimamente,
sufrimento de todos,
amor de cada un
e tamén amor de todo o pobo,
laio e canción,
nai que nos abrangue e arrola,
estrela miragreira que nos guía
e fai que os nosos corazóns
latexen xuntos.
A fala é a voz de terra
e máis do mar,
o vencello que nos xungue
no tempo cos que foron
e máis cos que han de ser.*

...
(VERSOS PARA UN PAÍS DE MINIFUNDIOS, 1969)

Manuel María con Lois Diéguez nunha
manifestación en defensa da lingua.

Manuel María

poeta da terra

O PAÍS

Manuel María participou activamente na vida política galega, sempre no nacionalismo. Pensaba que a nosa literatura e a nosa cultura só se podían explicar e entender atendendo á realidade social, política e cultural do noso país. Foi un escritor comprometido con Galiza e co tempo que lle tocou vivir. A través da súa obra podemos percorrer moitos dos conflitos sociais ocorridos en Galiza na segunda metade do século XX.

A súa voz estivo sempre do lado das clases populares, dos oprimidos, dos que padecían a historia. Foi un dos poucos escritores galegos que converteu a súa militancia política en materia literaria.

Manuel María participou como pregoeiro nunha Festa do Albariño en Cambados. O compromiso de Manuel María coa súa terra e a súa cultura levouno a participar en calquera acto (conferencia, recital, pregón, romaría, brinde ...) para o que se solicitase a súa colaboración.

El Progreso, 25, Xeneiro, 1969

Multa de 75.000 pesetas al poeta Manuel María

Por haber participado en un acto que provocó expresiones subversivas

El poeta lucense Manuel María Fernández Teijido ha sido sancionado por la Dirección General de Seguridad con una multa de setenta y cinco mil pesetas por haber presido, según la correspondiente resolución, un acto que provocó expresiones subversivas en un aula de la Facultad de Ciencias Políticas y Económicas de Madrid.

No acto de colocación dunha placa na casa onde viveu Cabanillas, en Barakaldo, 1990.

Nunha homenaxe a Alenxandre Bóveda, A Coruña, 2002.

Unha das últimas campañas coas que colaborou Manuel María foi coa Burla Negra e a Plataforma Nunca Máis a raíz do desastre do Prestige.

Manuel María foi militante da UPG e do BNG e formou parte das súas candidaturas municipais, estatais e europeas.

Manuel María colaborou de xeito activo coa Asociación Sociopedagóxica Galega.

O ESCRITOR GALEGO

“O escritor galego debe escribir, en principio, para os galegos e coa mentalidade posta no seu país e non en Madrid. Se despois veñen as traducións, mellor que mellor. Entendo que algúns non se identifican co país nin coa súa cultura, aínda que empreguen o idioma. Escriben coma se a situación de Galiza estivese totalmente normalizada. Isto non quere dicir, de ningún xeito, que o escritor galego se teña que pechar ás culturas e ás novidades que se dan polo mundo. A literatura galega cómpre explicala e entendela dende unha óptica propia e non como un apéndice da española ou un subproduto de escolas e de modas, tal como veñen facendo críticos e historiadores. Se a nosa cultura non se explica dende a realidade socio-político-cultural do noso país, non se entende absolutamente nada”

XOSÉ M. DEL CAÑO. “CONVERSAS CON MANUEL MARÍA”

Manuel María en Rianxo, nun acto de homenaxe a Castelao)

INVOCACIÓN A CASTELAO

Home cabal,
conciencia comunal,
forte penedo
contra a noite e o medo,
trono
que nos tirou o sono
facéndonos acordar
e camiñar,
fe poderosa
que estea á patria nosa,
limpa aurora,
vida fecunda e creadora,
voz que berra
a verdade da Terra,
guieiro,
compañeiro
preciso como o pan,
tremor humán,
facho puro
alumando o escuro.
Castelao:
pai e irmao.
Verba de luz inxel:
¡Daniel!

(CANTOS RODADOS PARA ALLLEADOS E COLONIZADOS, 1976)

GALIZA

*Galiza docemente
está ollando o mar:
ten vales e montañas
e terras para labrar!*

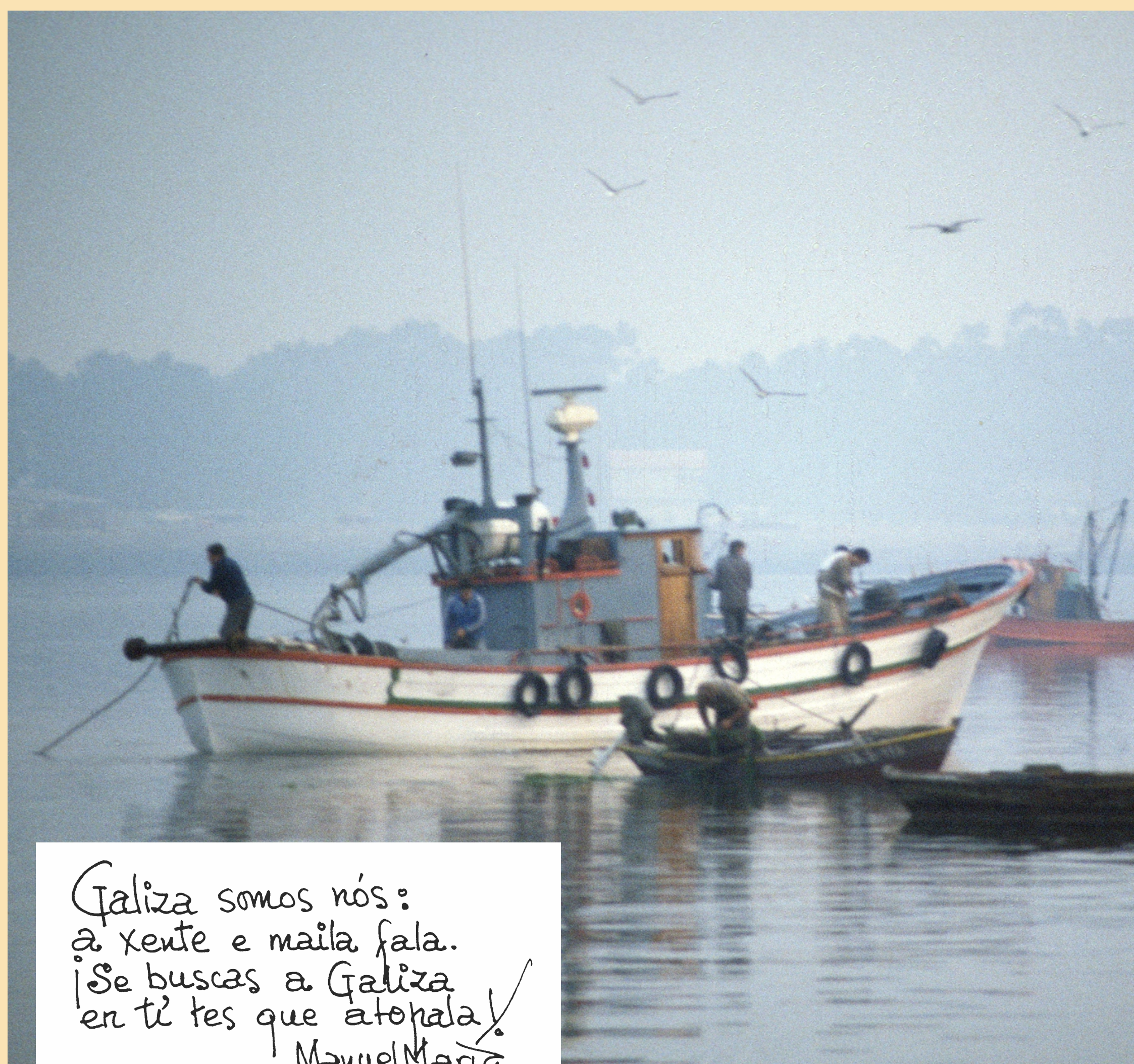
*Ten portos, mariñeiros,
ciudades e labregos
cargados de traballos,
cargados de trafegos!*

*Galiza é unha nai
velliña, soñadora:
na voz de gaita rise,
na voz da gaita chora!*

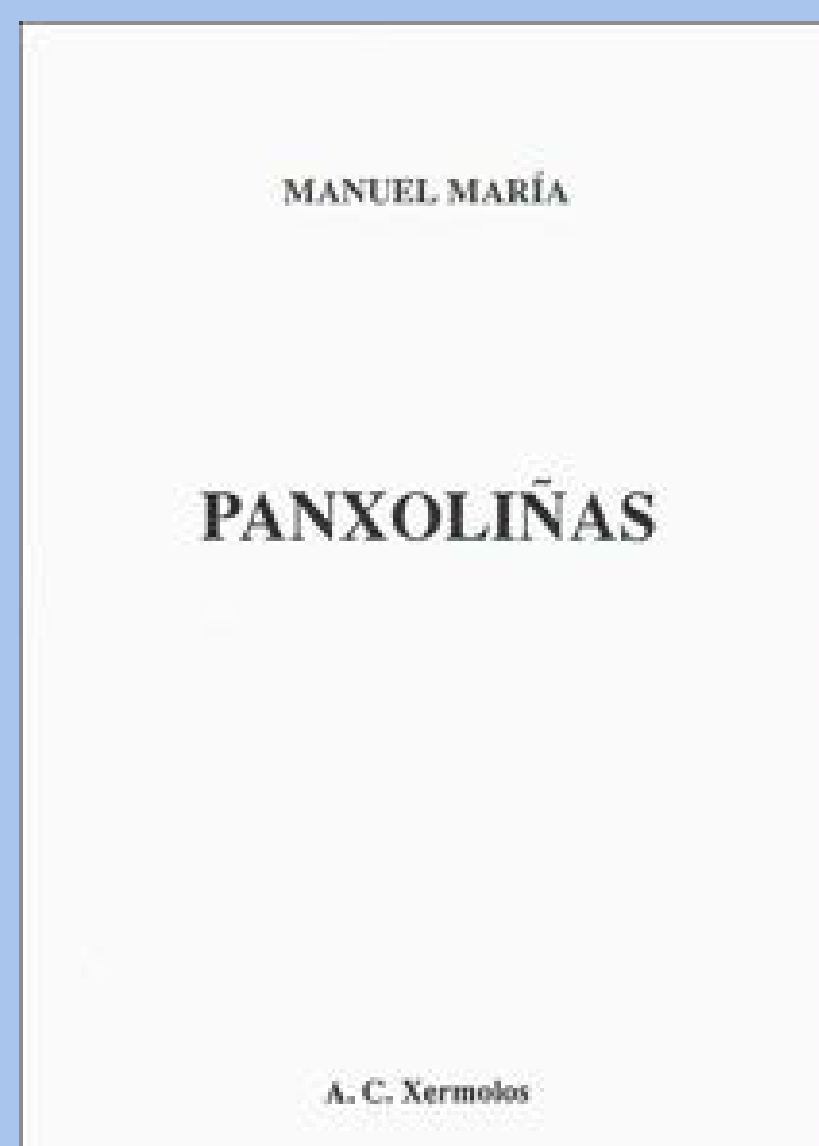
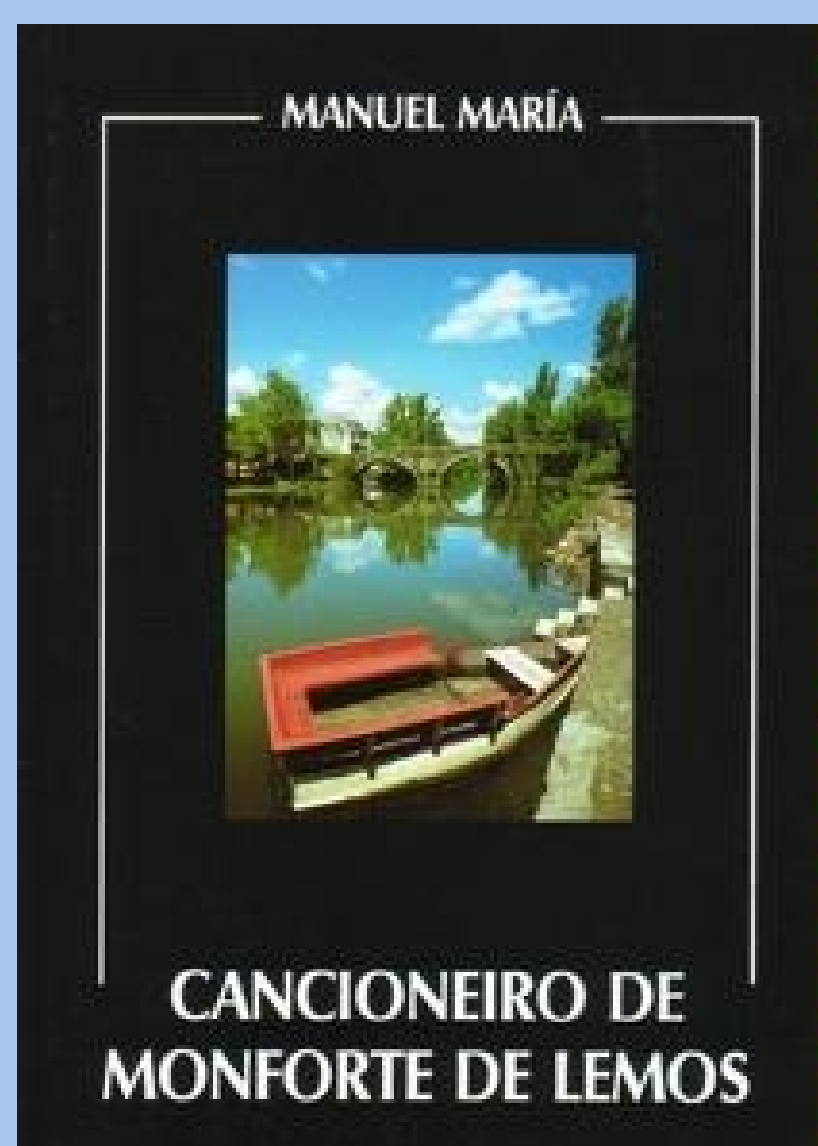
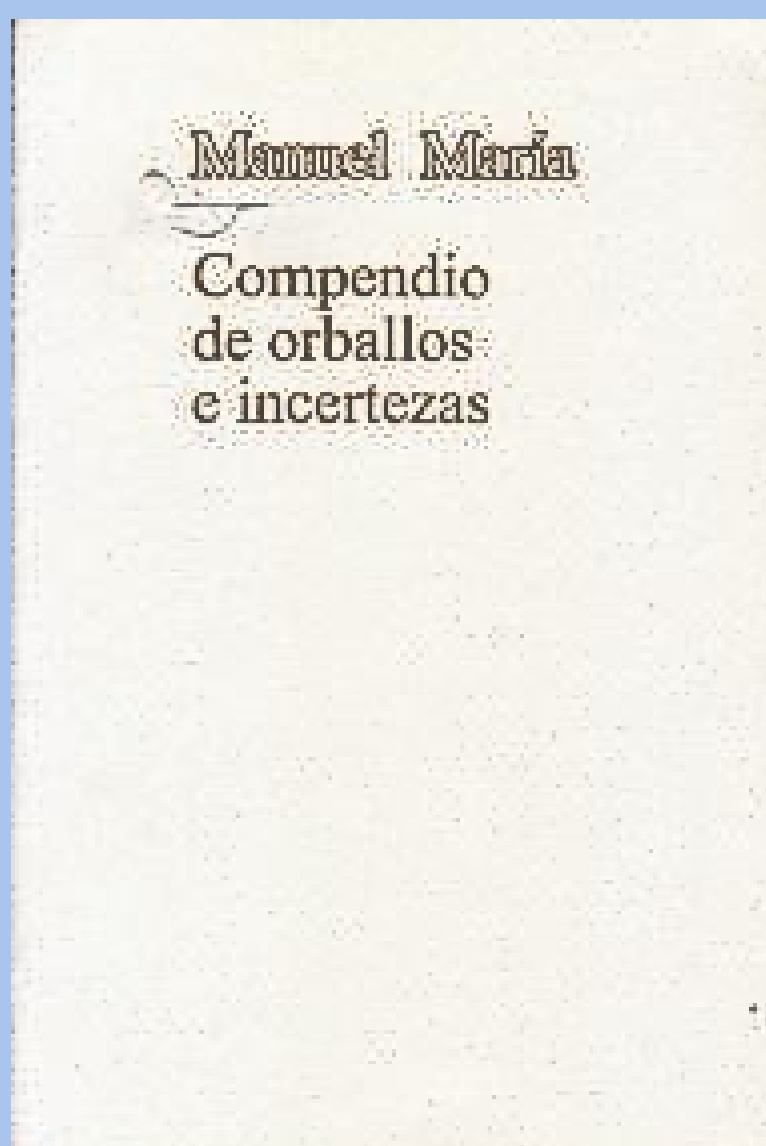
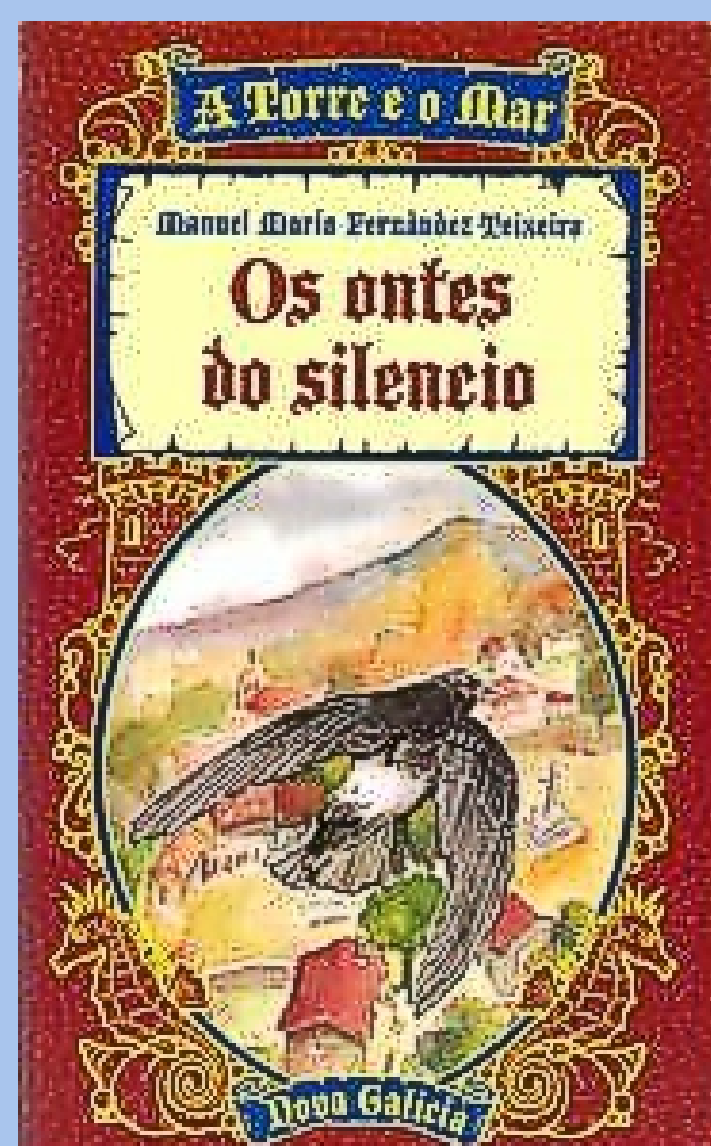
*Galiza é o que vemos:
a terra, o mar, o vento...
Pro hai outra Galiza
que vai no sentimento!*

*Galiza somos nós:
a xente a maila fala
si buscas a Galicia
en ti tes que atopala!*

(OS SOÑOS NA GAIOLA, 1968)

Galiza somos nós:
a xente e maila fala.
Se buscas a Galiza
en ti tes que atopala!
Manuel María

Manuel María

poeta da terra

A INFANCIA

Manuel María pensou sempre nos nenos e nas nenas como futuro, e na súa necesaria formación, enchendo con obras de calidade documental e artística as carencias da época para dar a coñecer a realidade próxima cotián e as lembranzas.

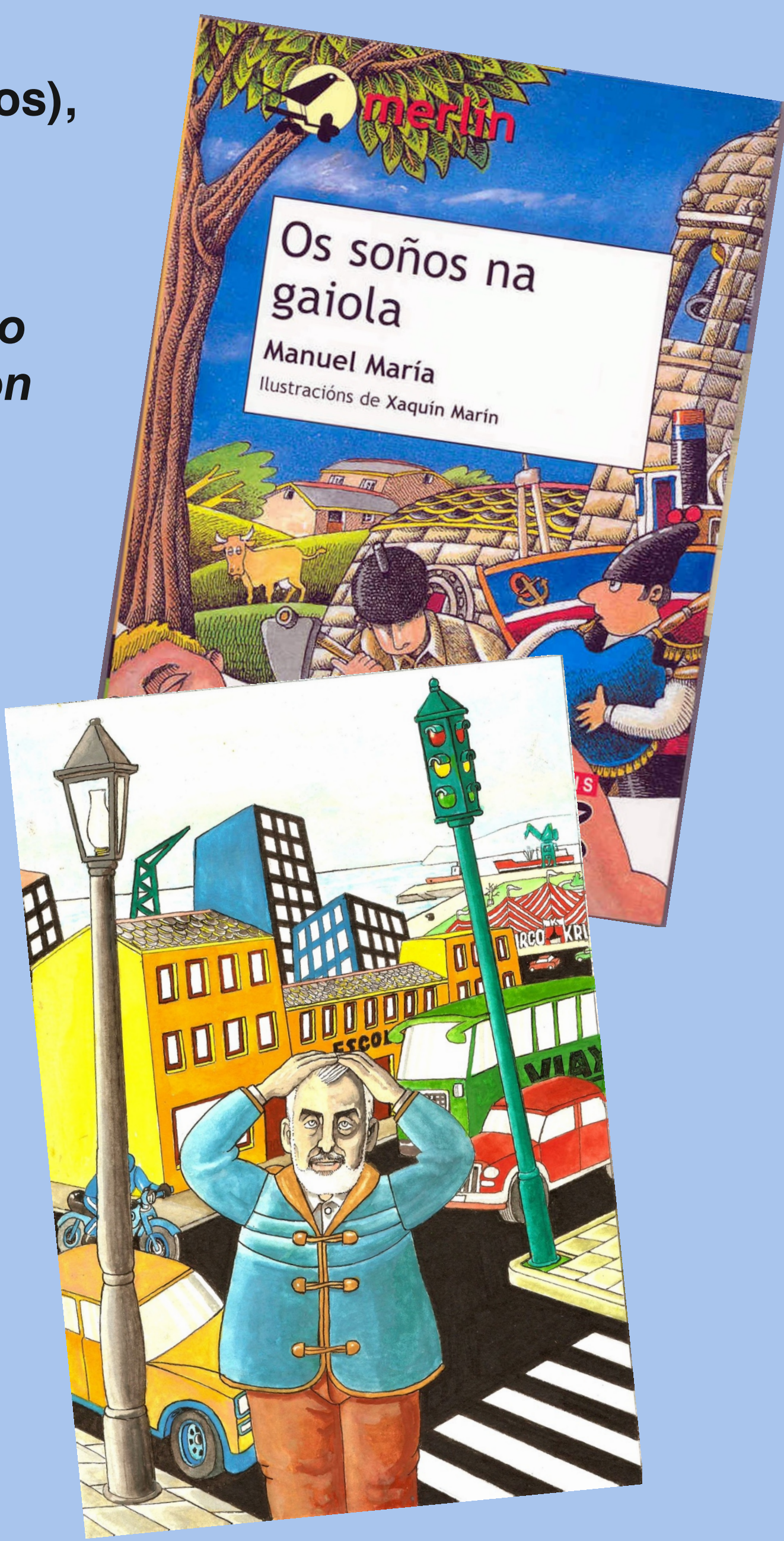
“Os soños na gaiola” e “As rúas do vento ceibe” foron o primeiros libros de poemas dos que se dispuxo como material didáctico infantil en galego. Moitas pezas destes libros foron musicadas e grabadas en discos.

OBRA INFANTIL E XUVENIL

- Os soños na gaiola (versos pra nenos), 1958.
- As rúas do vento ceibe, 1979.
- A tribo ten catro ríos, 1991.
- Unha sombra vai polo camiño. Como desapareceu a Atlántida e apareceron os lagartos. 1991.
- Cando o mar foi polo río, 1992.
- Novos contos para nenos, 1992.
- Viaxes e vagancias de M. P., 1994.
- As ribeiras son escuras, 1997.
- O bigote de Mimí, 2003.

“Eu andei por case todas as escolas de Galiza e resulta, como se di agora, moi gratificante. Teño experiencias moi boas de diálogos moi agudos, máis incluso que con universitarios”

Manuel María.

CARTA AOS NENOS

Queridos nenos:

Un servidor, que xa ten canas e un gran bigote que lle comeza a pesar, vai para vello. Nas súas horas de soedade lembra a súa lonxana infancia campesiña. Desas lembranzas foron nacendo os versos que seguen. Os versos que este humilde autor botou de menos cando el era neno. Versos que, por outra banda, non había na literatura galega e que tan precisos son. Eu quixera encher, en parte, ese oco. Perdoádeme si non acertei. E moitas grazas a vós, nenos, a todos os nenos, cando escribín estes poemas volvíñ de novo á miña infancia. E coa lonxana música da miña infancia, que ía durmida dentro de min que despertou de novo, compuxen estes versos. Que sexan do voso agrado.

Voso amigo sempre,
MANUEL MARÍA

(OS SOÑOS NA GAIOLA, 1968)

O ARCO DA VELLA

O arco da vella
no ceo subido
co seu colorín,
co seu colorido.

O arco da vella
con sete cores
que teñen, no ceo,
beleza de flores.

O arco da vella
no ceo chantado
co seu colorín,
co seu colorado.

O arco da vella
é un arco triunfal
con sete guerreiros
que a ninguén fan mal.

O arco da vella
de luz feito é.
Resulta un milagre
que siga de pé!

(OS SOÑOS NA GAIOLA, 1972)

CARACOL

Caracol, col, col;
caracol, caracoleiro:
pon os teus cornos ao sol
xa que es tan frioleiro!

Ao lombo levas a casa,
caracol, caracoleiro:
e deixas cintas de seda
engalanando o carreiro!

Caracol, col, col;
caracol, caracolón:
pon os teus cornos ao sol
ao sol os teus cornos pon!

(OS SOÑOS NA GAIOLA, 1972)

O SEMÁFORO

O semáforo
é un couso
medio garda,
medio guía,
medio monstro,
medio espía.

O semáforo
é un ollo
matemático,
inflexíbel,
inhumán,
case terribel.

O semáforo
é unha flor
ateigada
de ledicia
traspasada
de color.

Os sinais
do semáforo:
verde-chumbo
e vermellón
ditan leis
ao peatón,
ao turismo
e ao camión.

O semáforo
é unha luz
unha acesa
claridade
que ilumina
docemente
a tristura
da cidade.

(AS RÚAS DO VENTO CEIBE, 1979)

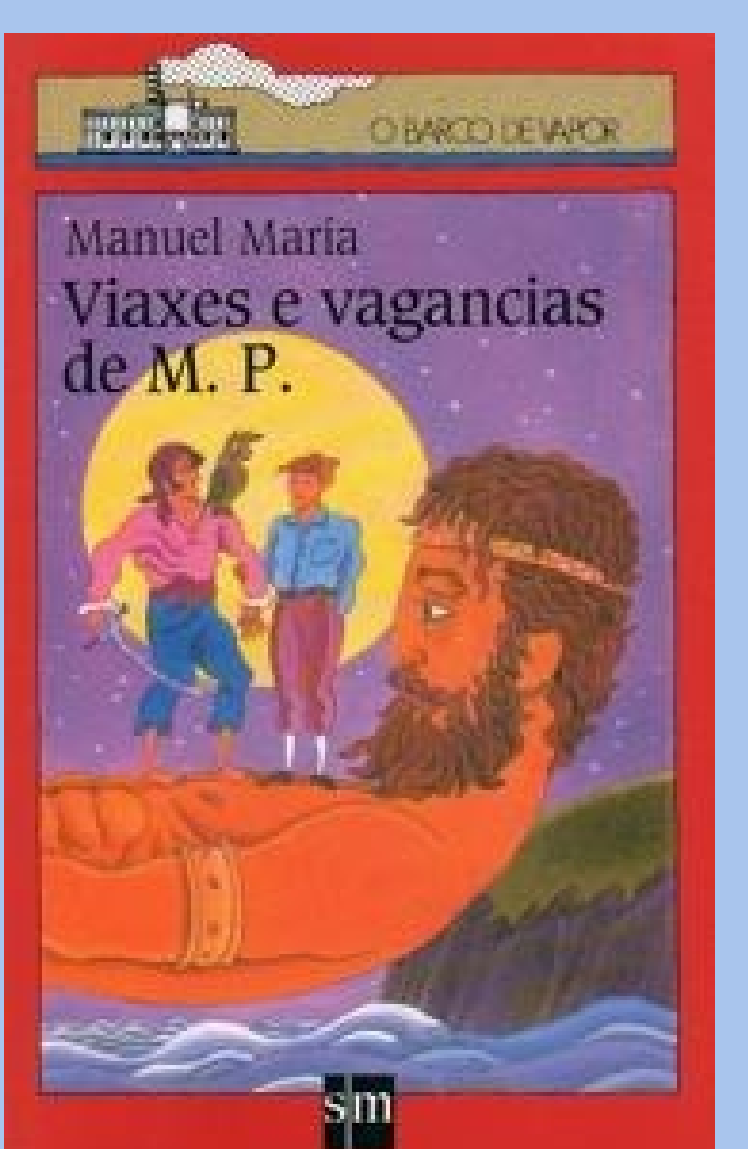
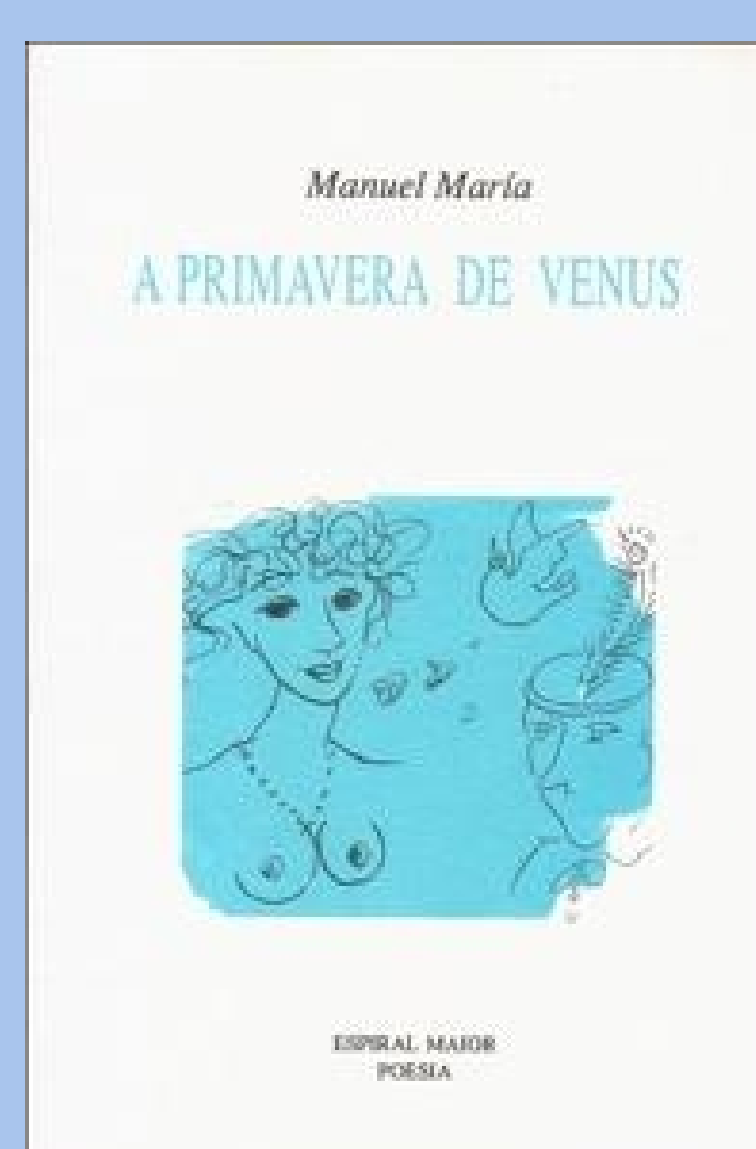
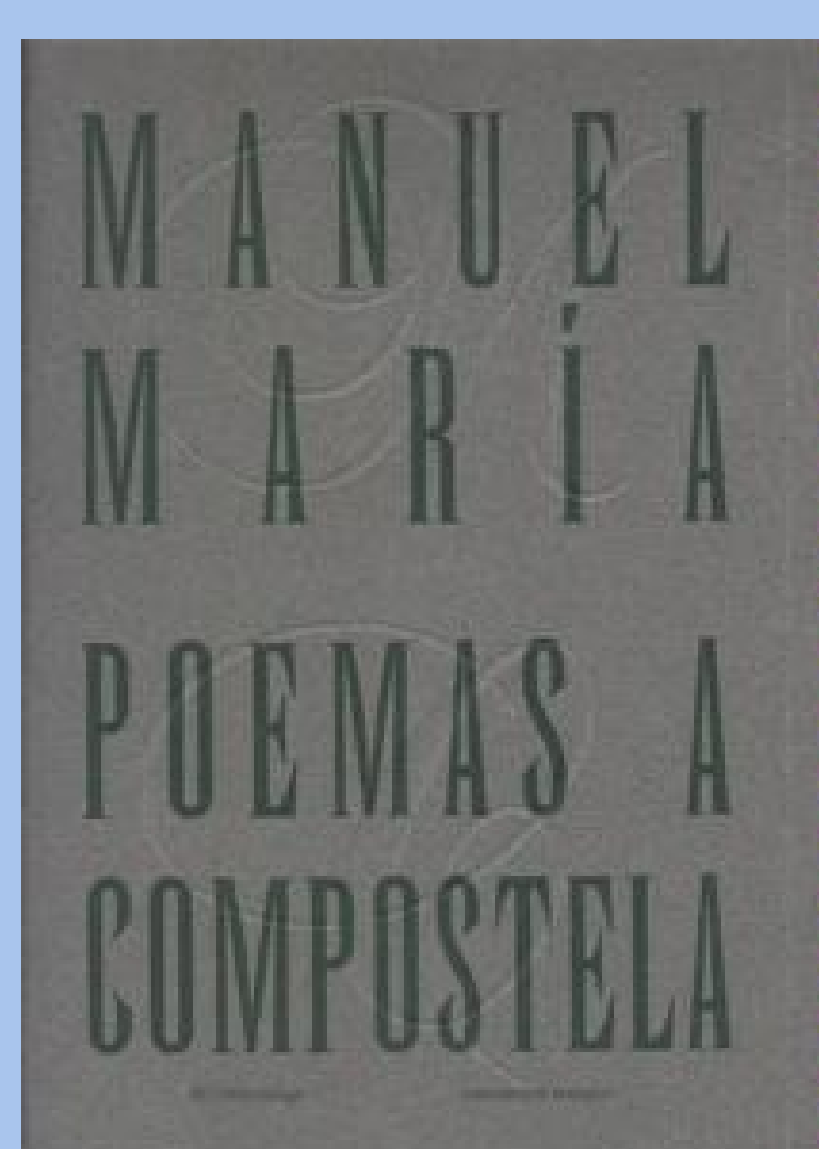
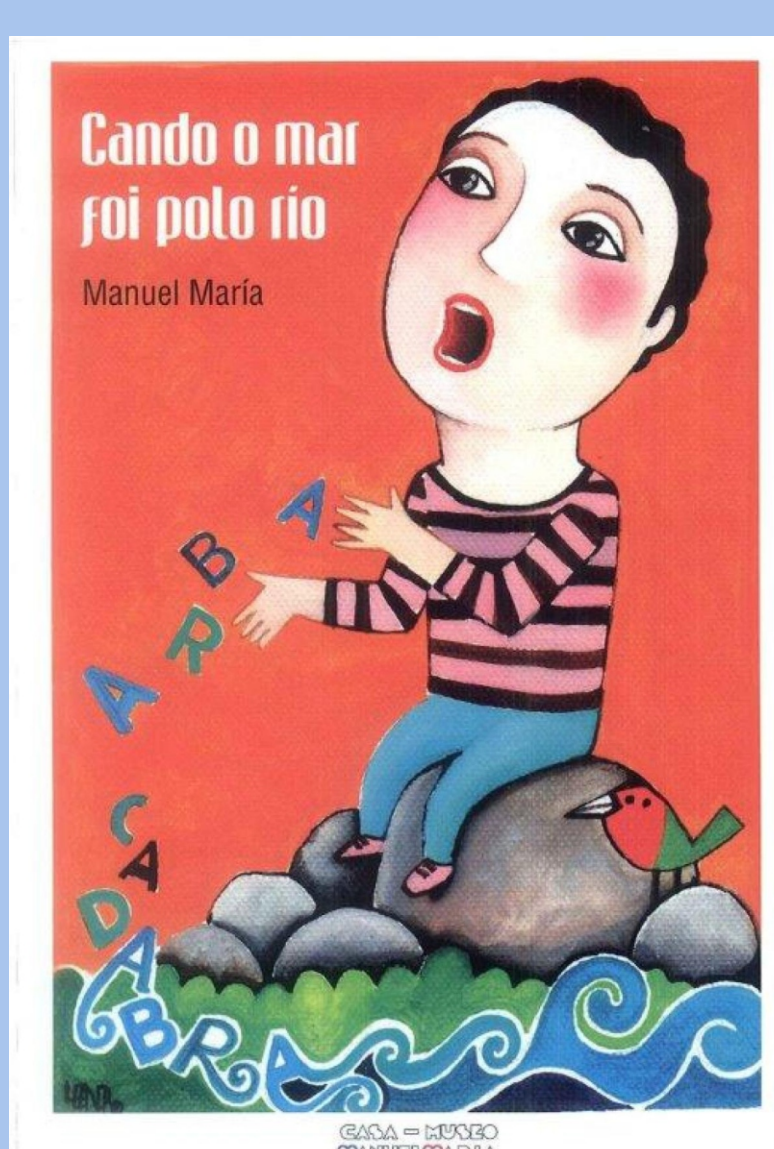
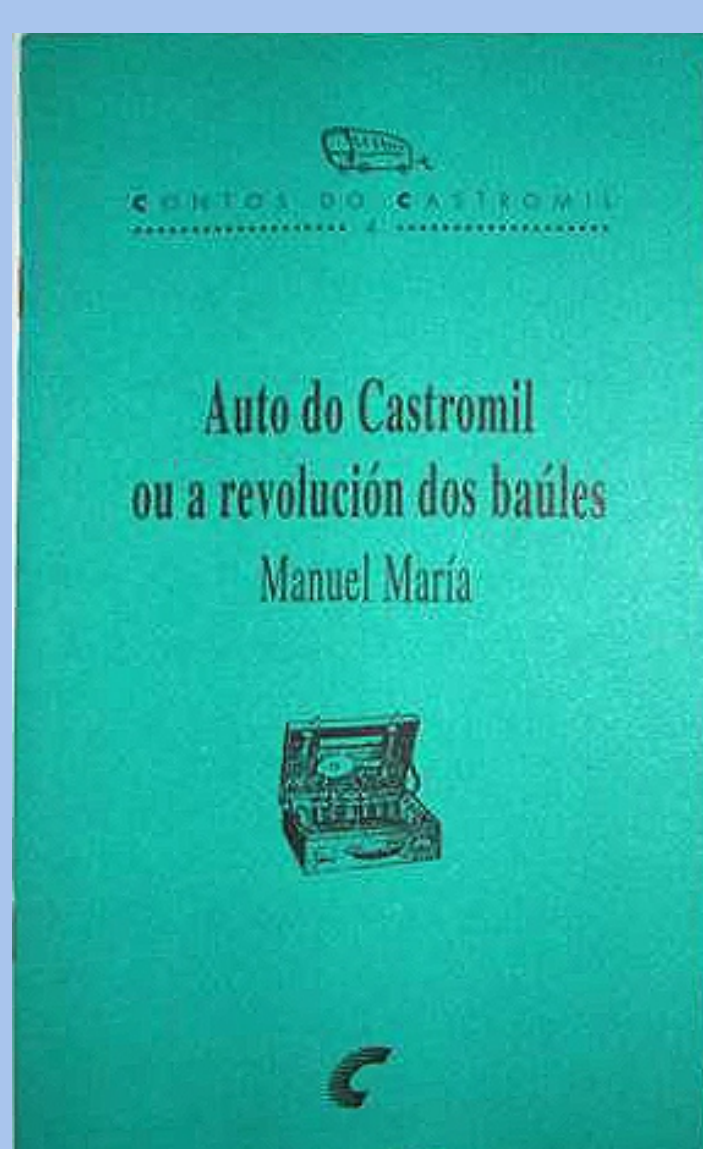
ÁRBORES DA CIDADE

As árbores da cidade
esmorecidas, tristesiras:
non cometeron delito
e téñenas prisioneiras!

As árbores da cidade
non sei como dan medrado
co barullo dos motores
e co ar polucionado.

As árbores da cidade
son seres artificiais:
naceron no invernadeiro
dos xardís municipais!

(AS RÚAS DO VENTO CEIBE, 1979)

Manuel María

poeta da terra

ÍNTIMO E PERSOAL

O poeta cultiva diversas facetas, pero onde mellor reflicte os seus ideais, expresa as propias intencións, ispe o seu sentir e o seu sentimento máis fondo é cando aborda temas íntimos e persoais.

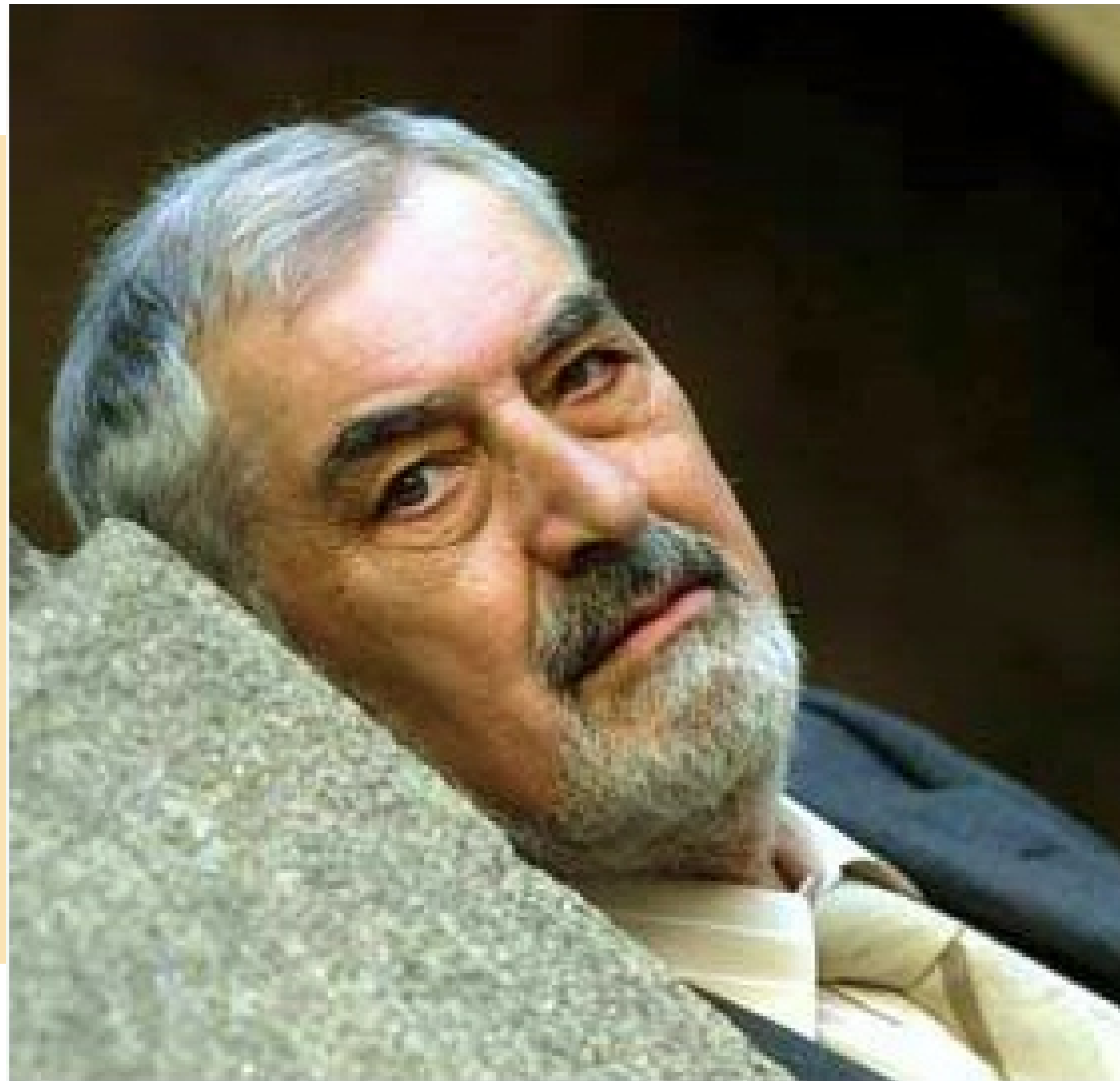
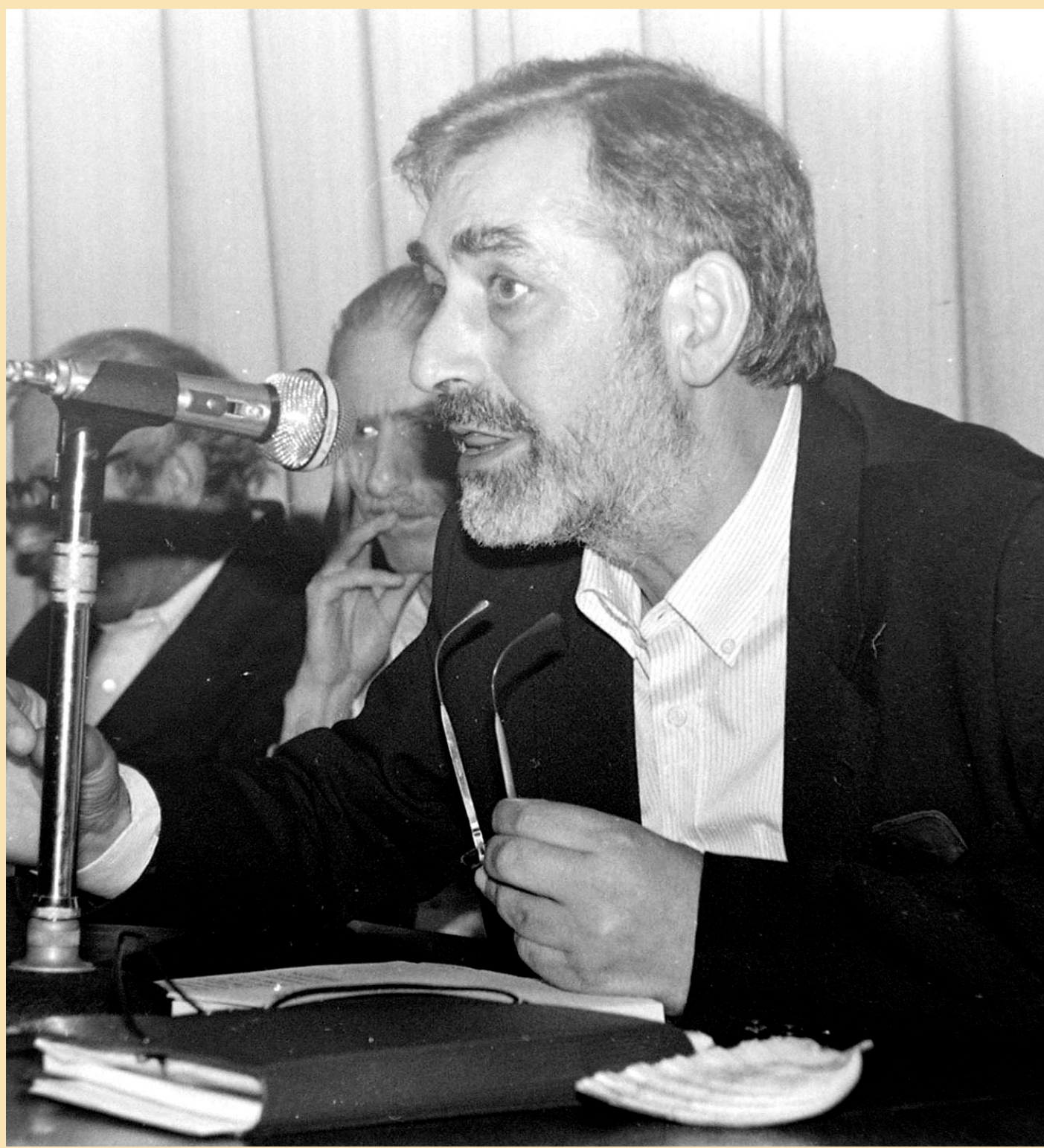
Estes aspectos onde mellor se expresan na obra de Manuel María é nos primeiros traballos (Muiñeiro de Brétemas, Morrendo a cada intre, Advento...) e nos libros da etapa final (Brétemas do Muiñeiro, Camiños de luz e sombras, Elexía á miña vida pequeniña...).

Estamos diante dun dos escritores que ten un dos cancioneros amorosos máis completo e rico da literatura galega. O amor inspirou moita da obra de Manuel María: o amor pola natureza, o amor pola paisaxe, o amor pola súa tribo (Outeiro de Rei) e por Galiza, o amor pola lingua galega e o amor por Saleta, a súa musa e compañeira desde 1956.

Levamos toda a nosa vida amando,
a palabra,
loitando coas palabras,
en guerra coas palabras,
tentando vencelas,
denudalas
e ficar apenas
coa lúcida pureza da palabra
para que sexa unicamente
claridade,

música,
resplendor,
tremor puro
que poida
mover e conmover a creación.

OS LONXES DO SOLPOR (2012)

O POEMA

*Un poema é un ser vivo que anda,
respira, soña, chora, salouca,
ama, berra, cintila e escurece,
cala, aborrece a mentira,
sente odio e ternura, desángrase,
fala de intimidade e intimidade
coas cousas e coa xente, suxire
mundos posíbeis e imposíbeis,
súa, cansa, sofre sede e fame,
adoece, agoniza.*

E nunca morre.

(A LUZ RESSUSCITADA, 1984)

ROSAS

*Sempre a rosa. Sempre:
a forma,
a cor,
o recendo,
a luz,
a perfección da rosa.
Prefiro a rosa vermella.
E amo a rosa branca
porque cando lle digo
simplemente: ROSA,
entorna os ollos,
treme
e ruborece.*

(A LUZ RESUCITADA, 1984)

A SALETA

*Non sei como agradecer tanta tenrura,
tantos días usados en común,
tantas horas de plenitude,
tanta beleza que enterraches en min,
tanta luz gastada simplemente
en ollarme envellecer: oficio duro,
doente, fatal e inevitábel.
Eu só teño, para celebrar a túa
nidia e inmarcesíbel primavera,
esta melancolía señardosa
semellante, cecaís, a unha camelia
e as palabras murchas e acedas
que intentan florecer nos meus poemas.*

(A LUZ RESUCITADA, 1984)

*Fuche ti quen me deprendeou
que o amor é un esforzo
que se fai intre a intre,
día a día,
ano a ano,
vida a vida.
O amor é manter acesa
a chama inesplícale
que nos deslumbrou,
cuidar a roseira
que naceu sen saber
como
na terra do noso sentimento.
O amor é conservar
inmarcesíbel
a única rosa
que non se repite
endexamais.*

(POEMAS DA LABARADA ESTREMECIDA, 1981).
(Libro dedicado a Saleta)

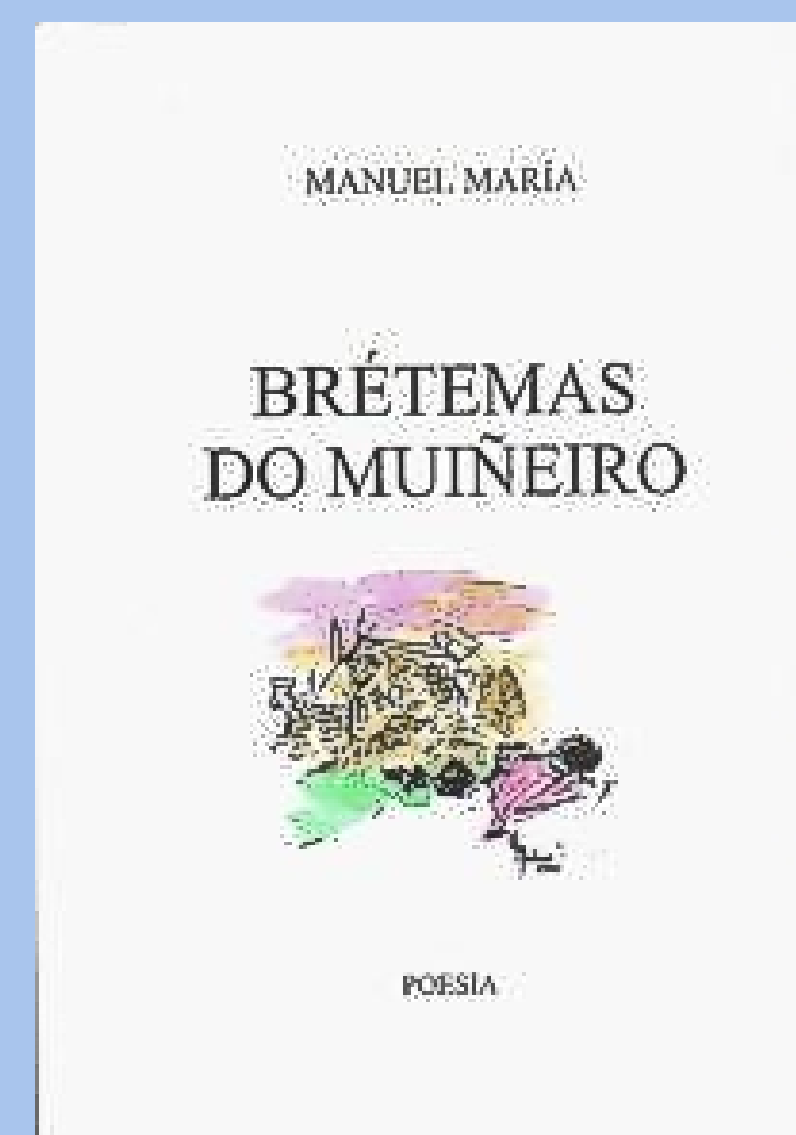
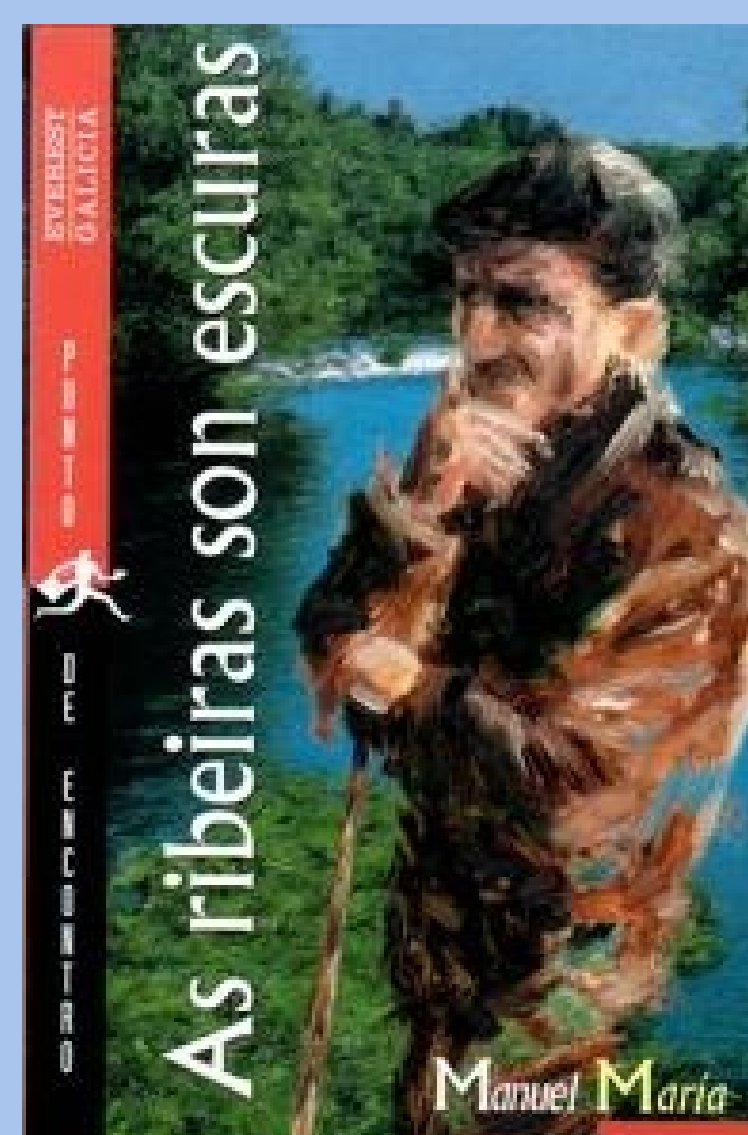
*“Para SALETA, despois de tantos anos
sempre nidia labarada estremecida”*

Señor:
denantes
que o pan,
o sal
e o viño
dáme
a luz!

Aínda
que o seu
resprandor
me cegue:
eu quero
a Luz!

(LIBRO DE
PREGOS, 1962)

Manuel María

poeta da terra

RECOÑECEMENTOS

A longa traxectoria, o compromiso sincero e a calidade do seu traballo foi recoñecido en numerosas ocasións e moitos foron os parabéns, homenaxes e premios cos que foi destacado Manuel María.

- 1954: gaña os Xogos Florais de Ourense.
- 1966: primeiro premio “Frol Natural” nos I Xogos Florais de de Foz.
- 1976: gaña o I Concurso de guións cinematográficos de Nós. Cinematográfica Galega.
- 1987: foi nomeado fillo adoptivo de Monforte de Lemos.
- 1989: a Asociación Xermolos celebrou os Primeiros Encontros na Terra Chá.
- 1990: o Patronato Curros Enríquez concédelle o premio “Celanova, casa dos poetas”.
- 1994: recibe “Pedrón de Ouro”, outorgado en na Casa Museo de Rosalía de Castro.
- 1995: recibe unha homenaxe dos escritores lucense.
- 1995 a AS-PG tributoulle unha grande homenaxe no Teatro Rosalía de Castro (A Coruña), coincidindo coas XIX Xornadas do Ensino.
- 1996: a Ferderación de Libreiros de Galiza concédelle o “ Premio de autor”.
- 1997: a Asociación de Escritores en Lingua Galega organiza en Outeiro de Rei a homenaxe “O escritor na súa terra” na que se plantou un carballo, decubriuse un monumento conmemorativo e inaugurouse unha rúa co nome do poeta.
- 1999: concédesele o premio Moncho Valcarce “Pola Promoción da Terra”
- 1999: recibe o premio “Otero Pedrayo”
- 2000: todos os centros de ensino da Terra Chá, xunto con colectivos culturais e concellos, deciden celebrar o 21 de marzo o “Día das Letras Chairagas”, dedicándolle o primeiro ano a Manuel María.
- 2007: constitúese a FUNDACIÓN MANUEL MARÍA DE ESTUDOS GALEGOS para manter o seu legado e a súa memoria.
- 2013: inaugúrase, na súa casa natal en Outeiro de Rei a CASA MUSEO MANUEL MARÍA.

BANDO

Prohíbese, por orde da Alcaldía, que medren porque si as rosas do xardín municipal. Dende agora as pombas teñen que pedir licenza para voar. Prohíbese á lúa andar ceiba de noite polo ceo. A lúa é unha tola que anda espida dando mal exemplo ás nenas castas e aos fillos de familia. Pagarán trabucos os poetas. Prohíbese soñar de 10 a 11. Prohíbese tamén derramar bágoas. Pódese chorar tan só cando hai sequía pra que non fiquen baldeiros os pantanos. Un só se pode emocionar os Xoves e os Domingos cando toca a Banda do Concello no quiosco. Están fóra da lei as estrelas, a Primavera, as flores e os paxaros. Dáse este bando en tal e cal para que se cumpra de orde do alcalde. Asinado, carimbado e rubricado.

(DOCUMENTOS PERSONAIS, 1958)

Manuel María

IMAXES:
Arquivos fotográficos: Fundación Manuel María, A Nosa Terra, Xea, Internet (varios)

